

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Inga Mažvilaitė
V kurso, Komerčinės teisės
studijų atšakos studentė

Magistro darbas

**Bendrovės organo sprendimų
priėmimas ir negaliojimas**

Vadovas: lekt. Gintautas Bartkus

Recenzentas: asist. Marius Juonys

Vilnius 2009

TURINYS

TURINYS	2
ĮŽANGA	3
1. BENDROVĖS IR JŲ ORGANAI.....	7
1.1. BENDROVIŲ IR JŲ ORGANŲ SAMPRATA	7
1.2. DALYVIŲ SUSIRINKIMAS	10
1.3. VALDYMO ORGANAS	11
1.4. PRIEŽIŪROS (KONTROLĖS) ORGANAS.....	15
2. ORGANŲ SPRENDIMAI: JŲ PRIĖMIMAS IR NEGALIOJIMAS.....	18
3. BENDROVĖS ORGANŲ KOMPETENCIJA IR JŲ SPRENDIMAI.....	29
3.1. DALYVIŲ SUSIRINKIMO KOMPETENCIJA IR SPRENDIMAI	29
3.2. VALDYMO ORGANŲ KOMPETENCIJA IR SPRENDIMAI.....	44
3.3. PRIEŽIŪROS ORGANŲ KOMPETENCIJA IR SPRENDIMAI.....	49
4. BENDROVĖS ORGANŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS PROCEDŪRA IR PASEKMĖS	51
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	58
SANTRAUKA.....	63
SUMMARY	64

IŽANGA

Temos aktualumas. Bendrovių organų sprendimų priėmimo ir negaliojimo klausimai yra itin aktualūs Lietuvos teisės doktrinai bei praktikai dėl kelių priežasčių. Pirma, bendrovės yra Lietuvoje dažniausiai pasitaikanti juridinio asmens forma. Atsižvelgiant į tai, jog bendrovės savo veiklą vykdo, valią išreiškia ir įgyvendina per savo organus, labai svarbu tinkamai suvokti sistemą, koku būdu bendrovės organai savo veikloje teisėtai priima sprendimus bei kokiais atvejais jų priimti sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais. Antra, bendrovių organų sprendimų priėmimo ir negaliojimo klausimų analizė ypač svarbi ir tuo aspektu, jog gana išsamiai bendrovių organai, jų kompetencija bei sprendimų priėmimo tvarka yra reglamentuojama tik Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme (toliau tekste – „Akcinių bendrovių įstatymas“)¹, tuo tarpu kitų formų bendroves reglamentuojantys specialieji įstatymai anksčiau minėtus pagrindus apžvelgia tik fragmentiškai, todėl kyla klausimų, ar galima tokių formų bendrovėms taikyti įstatymo analogiją, ir, jei galima, kaip ir kokia apimtimi ji turėtų būti taikoma. Be to, net ir gana išsamiai įstatymuose apibūdinant anksčiau minėtus klausimus, šioje srityje visgi lieka praktikoje išskylančių probleminių klausimų, kuriuos aiškinti, formuojant teismų praktiką, palikta Lietuvos Aukščiausiajam Teismui (toliau tekste pagal poreikį vadinamam „Lietuvos Aukščiausiuoju Teismu“ ar „Teismu“).

Darbo objektas. Šio darbo objektas – bendrovių organai, jų sprendimai, tokių sprendimų priėmimo tvarka bei jų pripažinimo negaliojančiais pagrindų analizė. Nors šiame magistro darbe remiamasi ir užsienio šalių teisės teorija bei praktika, pagrindinis dėmesys visgi skiriamas nacionalinių teisės aktų normų bei jų įgyvendinimo praktikoje analizei, ypač daug dėmesio skiriant probleminių, teisės aktuose neatskleistų, sąvokų išaiškinimui bei teismų praktikoje pasitaikančių, analizuojamą temą praplečiančių nacionalinių teismų išaiškinimų nagrinėjimui.

Darbo tikslai. Pagrindiniai šio magistro darbo tikslai – atskleisti bei panagrinėti skirtingų bendrovių tipų organų kompetenciją, panagrinėti bei palyginti skirtingų tipų bendrovių organų sprendimų priėmimo procedūras, išskirti probleminius organų sprendimų priėmimo procedūrų aspektus, paanalizuoti juridinių asmenų organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus. Vienas iš šio darbo tikslų taip pat yra pateikti trumpą analizę, kokios yra bendrovių sprendimų pripažinimo negaliojančiais pasekmės.

---

¹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914; 2003, Nr. 123-5574.

Tyrimo metodai. Šiame magistro darbe naudojami sisteminis, lingvistinis, lyginamasis, loginis bei teleologinis tyrimo metodai. Sisteminis tyrimo metodas darbe naudojamas siekiant paaiškinti, kaip ir į kokias kategorijas skirstomi juridiniai asmenys bei jų organai, kokia šių organų kompetencija, taip pat analizuojant specifiškai bendrovėms taikomus bendruosius juridinių asmenų organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus. Lingvistinis tyrimo metodas darbe pasitelkiamas analizuojant su nagrinėjama tema susijusias pagrindines teises sąvokas bei jų prasmę, nustatant įstatymų leidėjo valią nagrinėjant bendrovių organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus. Lyginamasis tyrimo metodas pirmiausia naudojamas analizuojant bendrovių, jų organų bei jų organų kompetencijos sampratą Lietuvos bei kitų užsienio šalių bendrovių teisės kontekste, o taip pat nagrinėjant su šiais klausimais susijusias skirtingų autorių pozicijas. Loginis metodas pirmiausia pasitelkiamas analizuojant teismų sprendimus bei juos pagrindžiančius argumentus. Be to, loginis metodas naudojamas ir vertinant bendrovių organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus. Tuo tarpu teleologinis tyrimo metodas šiame magistro darbe naudojamas siekiant atskleisti įstatymų leidėjo valią aiškinant esmines nagrinėjamoje temoje naudojamas sąvokas.

Temos originalumas. Lietuvoje iki šiol nėra detaliai nagrinėta juridinio asmens organų sprendimų priėmimo bei šių sprendimų pripažinimo negaliojančiais problematika. Šiek tiek kitu aspektu, analizuojant temą per fiduciarines pareigas bei bendrovės organų atsakomybę, bendrovės organų kompetenciją, jų sprendimų priėmimą bei tokiais organų sprendimais sukeltą pasekmes nagrinėjo Armanas Abramavičius bei Valentinas Mikelėnas², taip pat – Žygimantas Pacevičius³, savo monografijoje tam tikrais su nagrinėjama tema susijusiais klausimais yra pasisakęs ir Rimgaudas Greičius⁴. Užsienio autorių darbuose paprastai tik bendrais bruožais apibūdinama konkrečios užsienio valstybės bendrovių teisė, numatant atskirų bendrovės organų kompetenciją bei jų sprendimų priėmimo tvarką, kiek tai yra reglamentuojama konkrečios užsienio valstybės teisės aktuose. Nei Lietuvos, nei užsienio šalių literatūros, kurioje būtų konkrečiai nagrinėjamas bendrovės organų sprendimų pripažinimas negaliojančiais bei iš tokio sprendimų negaliojimo kylančios pasekmės, aptikti nepavyko.

---

² ABRAMAVIČIUS, Armanas; MIKELĖNAS, Valentinas. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 1998.

³ PACEVIČIUS, Žygimantas. Administracijos vadovo atsakomybė už bendrovei padarytą žalą. *Juristas*, 2004, Nr. 4.

⁴ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007.

Tyrimo šaltiniai. Šiame magistro darbe pirmiausia remiamasi Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu (toliau tekste – „Civilinis kodeksas“)⁵ bei specialiaisiais įvairių formų bendroves reglamentuojančiais nacionaliniais teisės aktais: Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymu, Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymu (toliau tekste – „Žemės ūkio bendrovių įstatymas“)⁶, Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymu (toliau tekste – „Kooperatinių bendrovių įstatymas“)⁷, Lietuvos Respublikos Europos bendrovių (toliau – „Europos bendrovių įstatymas“)⁸ bei Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių įstatymais (toliau – „Europos kooperatinių bendrovių įstatymas“)⁹. Darbe taip pat vadovaujama ir Europos Sąjungos bendrovių teisės aktų nuostatomis, pirmiausia - 1968 m. kovo 9 d. Pirmojoje Tarybos direktyvoje Nr. 68/151/EEB (toliau tekste – „Pirmoji bendrovių direktyva“)¹⁰, 1976 m. gruodžio 13 d. EB Antrojoje Tarybos direktyvoje Nr. 77/91/EEC (toliau – „Antroji bendrovių direktyva“)¹¹ bei 1989 m. gruodžio 21 d. EB Dvyliktoje Tarybos direktyvoje Nr. 89/667/EEC (toliau tekste – „Dvyliktoji bendrovių direktyva“)¹² įtvirtintomis teisės normomis. Be to, darbe remiamasi ir 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentu (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto¹³ bei 2003 m. liepos 22 d. Tarybos Reglamentu (EB) Nr. 1435/2003 dėl Europos kooperatinės bendrovės (SCE) statuto¹⁴.

Darbe taip pat vadovaujama ir Lietuvos bei užsienio valstybių teisininkų monografijomis, bendrovių teisės klausimus analizuojančiais veikalais, moksliniais straipsniais, skelbtais teisės periodikoje.

---

⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁶ Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 1991, Nr. 13-328; 2001, Nr. 45-1574.

⁷ Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas. Valstybės žinios. 1993, Nr. 20-488; 2002, Nr. 57-2296.

⁸ Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710.

⁹ Lietuvos Respublikos Europos kooperatinių bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 73-2764.

¹⁰ 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Tarybos direktyva Nr. 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių, apibrėžtų Sutarties 58-ojo straipsnio antrojoje pastraipoje, dėl jų narių ir kitų interesų apsaugos, siekdamas suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, koordinavimo. OL 1968 L 065.

¹¹ 1976 m. gruodžio 13 d. EB Tarybos Antroji direktyva Nr. 77/91/EEC dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamas tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą koordinavimo (su vėlesniais papildymais ir pataisymais). OL 1977 L 026.

¹² 1989 m. gruodžio 21 d. EB Tarybos Dvyliktoji direktyva Nr. 89/667/EEC dėl vienanarių uždarytų akcinių bendrovių. OL 1989 L 395.

¹³ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto. OL 2001 L 294.

¹⁴ 2003 m. liepos 22 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1435/2003 dėl Europos kooperatinės bendrovės (SCE) statuto. OL 2003 L 207.

Ypač svarbią vietą tarp tyrimo šaltinių užima ir nacionalinių teismų, ypač – vieningą Lietuvos teismų praktiką formuojančio Lietuvos Aukščiausiojo Teismo – sprendimai.

1. BENDROVĖS IR JŲ ORGANAI

Siekiant išsiaiškinti, kaip ir kokius sprendimus priima bei kokiems pagrindams esant bendrovių organų sprendimai pripažįstami negaliojančiais, būtina apibrėžti pagrindines darbe vartojamas – bendrovės ir jos organų – sąvokas, nustatyti, kokiais teisės aktais reglamentuotinas šios teisės formos juridinių asmenų organų sprendimų priėmimas ir negaliojimas.

1.1. BENDROVIŲ IR JŲ ORGANŲ SAMPRATA

Juridinis asmuo yra išvestinis (nenatūralus) civilinės teisės subjektas¹⁵. Remiantis Civilinio kodekso 2.33 straipsniu, juridinis asmuo - tai savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga arba organizacija, kuri savo vardu gali įgyti ir turėti teises bei pareigas bei būti atsakovu teisme.

Juridiniai asmenys klasifikuojami pagal du pagrindinius kriterijus. Remiantis atsakomybės pagal prievolos ribomis, juridiniai asmenys skirstomi į ribotos ir neribotos atsakomybės juridinius asmenis. Tuo tarpu pagal juridinio asmens teisnumo turinį, juridiniai asmenys skirstomi į privačiuosius ir viešuosius juridinius asmenis¹⁶.

Privačius juridinius asmenis galima skirstyti į bendroves ir kitus privačius juridinius asmenis¹⁷. Bendrovės priskirtinos ribotos civilinės atsakomybės juridiniams asmenims¹⁸.

Sąvoką „bendrovė“ siaurąja prasme pirmiausia taikome akcinėms bei uždarosioms akcinėms bendrovėms, kurių steigimas, valdymas, veiklos organizavimas ir nutraukimas yra reglamentuojamas Akcinių bendrovių įstatymo bei Civilinio kodekso nuostatomis. Remiantis Akcinių bendrovių įstatymu, bendrovė – tai ribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo, kurio įstatinis kapitalas padalytas į dalis¹⁹.

Tokia prasme sąvoka „bendrovė“ pirmiausia vartojama ir užsienio šalių teisės doktrinoje bei praktikoje²⁰, tai atsispindi ir Europos Sąjungos teisės aktų formuluotėse²¹.

¹⁵ BARANAUSKAS, Egidijus, *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 172.

¹⁶ BARANAUSKAS, Egidijus, *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 183.

¹⁷ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 91.

¹⁸ BARANAUSKAS, Egidijus, *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 240.

¹⁹ Akcinių bendrovių įstatymo 2 straipsnis.

²⁰ Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje, žr.: WAINMAN, David. *Company Structures*. London, Sweet & Maxwell, 1995, p. 2-3; MAITLAND-WALKER, Julian. *Guide to European Company Laws*. London, Sweet & Maxwell, 2008, p. 952; DINE, Janet. *Company Law*. Palgrave Macmillian, 2005, p. 1.; DAVIES, Paul L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. London, Sweet & Maxwell, 2003, p. 12-18.

²¹ Plačiau žr. EDWARDS, Vanessa. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Eugrimas, Vilnius, 2002, p. 17.

Tačiau Lietuvoje prie bendrovių yra priskirtinos ir šiek tiek specifinės kooperatinės bei žemės ūkio bendrovės, o taip pat Europos bendrovės bei Europos kooperatinės bendrovės.

Kooperatinių bendrovių steigimą, veiklą bei likvidavimą be Civilinio kodekso reglamentuoja Kooperatinių bendrovių įstatymas. Tai tokia bendrovės forma, kuriai būdingi tam tikri uždarnosios akcinės bendrovės bei ūkinės bendrijos bruožai. Tuo tarpu žemės ūkio bendrovės, kurios be Civilinio kodekso yra reglamentuojamos Žemės ūkio bendrovių įstatymo nuostatomis, apibendrintai būtų galima laikyti kooperatinių bendrovių porūšiu²².

2004 m. balandžio 29 d., Seimui priėmus Europos bendrovių įstatymą, Lietuvoje atsirado nauja bendrovių forma – Europos bendrovės. Remiantis 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto²³, dėl kurio įgyvendinimo ir buvo priimtas Europos bendrovių įstatymas, 1 straipsnio nuostatomis, Europos bendrovė yra Bendrijos juridinis asmuo, kurio kapitalas dalijamas į akcijas. Tokioms Europos bendrovėms, kurių buveinė yra Lietuvos Respublikoje, *mutatis mutandis* taikomos Lietuvos Respublikos teisės normos, reglamentuojančios akcines bendroves.

Europos kooperatinių bendrovių įstatymas, užtikrinantis 2003 m. liepos 22 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1435/2003 dėl Europos kooperatinės bendrovės (SCE) statuto²⁴ taikymą, Lietuvoje buvo priimtas 2006 m. birželio 15 d. Europos kooperatinė bendrovė – Bendrijos juridinis asmuo, kurio pasirašytasis kapitalas dalijamas į pajus. Tokios bendrovės pagrindinis tikslas – tenkinti savo narių poreikius bei plėtoti jų ekonominę ir socialinę veiklą²⁵. Europos kooperatinėms bendrovėms, kurių buveinė yra Lietuvos Respublikoje, *mutatis mutandis* taikomos Lietuvos Respublikos teisės normos, reglamentuojančios kooperatines bendroves (kooperatyvus) bei akcines bendroves.

Atsižvelgiant į tai, jog šio darbo tikslas – išsamiau panagrinėti bendrovių organus, jų priimamus sprendimus bei tokių sprendimų negaliojimą, bei į tai, jog bendrosios šiuos institutus reglamentuojančios teisės normos yra išdėstytos Civiliniame kodekse, o išsamiai ir specifiskai juos reglamentuoja anksčiau minėti specialieji įstatymai, šiame darbe pirmiausia bus analizuojamas bendrovių, kaip jos suprantamos siaurąja prasme (t.y. akcinių bei uždarujų akcinių bendrovių) valdymas, organai bei jų priimami sprendimai, šiek tiek mažiau dėmesio skiriant skurdžiau teisės normomis reglamentuotoms

---

²² BARANAUSKAS, Egidijus, *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 273.

²³ OL 2001 L 294, p. 1-21.

²⁴ OL 2003 L 207, p. 1-35.

²⁵ *Ibidem*, 1 straipsnis.

kooperatinėms bei žemės ūkio bendrovėms bei, žinoma, Europos bendrovėms bei Europos kooperatinėms bendrovėms, kadangi pastarosioms *mutatis mutandis* yra taikomos Akcinių bendrovių bei Kooperatinių bendrovių įstatymų nuostatos.

Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.81 straipsnio pirmąja dalimi, juridiniai asmenys civilines teises įgyja, civilines pareigas prisiima ir jas įgyvendina per savo organus, kurie sudaromi ir veikia pagal įstatymus ir juridinių asmenų steigimo dokumentus. Taigi juridinio asmens organas – tai tam tikra neatsiejama juridinio asmens dalis, savotiškas struktūrinis vienetas, kurį sudaro fizinis asmuo, juridinis asmuo ar asmenų grupė, kuris suformuoja bei įvairiais būdais išreiškia juridinio asmens valią, juridinio asmens vardu priima sprendimus bei jam atstovauja.

Pažymėtina, jog sąvoka „organas“ žinoma ne visose užsienio valstybėse. Pavyzdžiui, tokia sąvoka nevartojama Didžiosios Britanijos bendrovių teisėje. Kaip teigia Vanessa Edwards, „anglų kalboje nėra bendrosios sąvokos apimančios visas institucijas, kurios įgyvendina bendrovė funkcijas ir teises; Jungtinėje Karalystėje tai reikštų akcininkus visuotiniame susirinkime bei direktorių valdybą“²⁶.

Remiantis juridinio asmens organams priskirtomis funkcijomis bei jų pobūdžiu, organai gali būti skirstomi į:

- a) juridinio asmens dalyvių susirinkimą;
- b) juridinio asmens valdymo organą;
- c) juridinio asmens priežiūros (kontrolės) organą;
- d) kitus juridinio asmens organus.

Teisės aktuose paprastai yra numatomi dvejopi juridinio asmens organai: a) imperatyvūs – kuriuos privalo turėti konkretus juridinis asmuo, bei b) dispozityvūs – tokius organus juridinis asmuo turės tik jei taip nuspręs juridinio asmens steigėjai ar visuotinis dalyvių susirinkimas.

Civilinio kodekso 2.82 straipsnio antroje dalyje įtvirtinta bendroji norma, nustatanti, jog kiekvienas juridinis asmuo turi turėti dalyvių susirinkimą bei vienasmenį ar kolegialų valdymo organą. Tačiau pažymėtina, jog atskiri konkrečios rūšies juridinių asmenų veiklą reglamentuojantys įstatymai bei konkretaus juridinio asmens steigimo dokumentai gali numatyti ir kitokią juridinio asmens organų struktūrą.

Pavyzdžiui, Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnis imperatyviai nurodo, jog bendrovė turi turėti visuotinį akcininkų susirinkimą bei vienasmenį valdymo organą – bendrovės vadovą. Taigi tai yra imperatyvūs bendrovių organai. Bendrovėje taip pat gali

---

²⁶ EDWARDS, Vanessa. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Eugrimas, Vilnius, 2002, p. 48.

būti sudaromas kolegialus priežiūros organas – stebėtojų taryba ir/ arba kolegialus valdymo organas – bendrovės valdyba.

Panašiai nurodoma ir Kooperatinių bendrovių įstatyme. Šis įstatymas numato, jog tokios bendrovės organai yra narių susirinkimas ir administracijos vadovas²⁷. Šie bendrovės organai yra imperatyvūs. Nors paprastai tokiose bendrovėse sudaroma ir valdyba, kooperatinės bendrovės, kurią sudaro ne daugiau nei 50 narių, įstatuose gali būti numatyta, jog valdyba nėra sudaroma. Taigi šio tipo bendrovėse valdyba yra imperatyvus bendrovės organas tik tuo atveju, kai kooperatinės bendrovės narių yra daugiau kaip 50.

Tuo tarpu Žemės ūkio bendrovių įstatyme. Jame numatyta, jog aukščiausias ir privalomas bendrovės organas yra bendrovės narių susirinkimas, o bendrovės valdymo organai yra bendrovės valdyba arba administracija²⁸.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą, atkreiptinas dėmesys, jog bendrovėse Lietuvoje bet koku atveju visada veikia dalyvių susirinkimas ir bent vienas iš valdymo organų – bendrovės vadovas arba valdyba. Tuo tarpu galimybė sudaryti bendrovės veiklą kontroliuojantį organą numatyta tik Akcinių bendrovių įstatyme²⁹.

Toliau darbe bus trumpai apžvelgtos pagrindinių bendrovių organų sampratos.

1.2. DALYVIŲ SUSIRINKIMAS

Juridinio asmens dalyvių susirinkimas – tai aukščiausios galios juridinio asmens organas, išreiškiantis bendrą juridinio asmens dalyvių nuomonę esminiais juridinio asmens teisinio statuso klausimais³⁰.

Pažymėtina, jog dalyvių susirinkimas dar visai neseniai įstatymų leidėjų valia buvo laikomas bendrovės valdymo organu: nors tai prieštarauja Civilinio kodekso nuostatomis, pagal kurias juridinio asmens narių susirinkimas negali ir niekada negalėjo būti laikomas juridinio asmens valdymo organu, kai kuriuose konkrečios rūšies juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose, pavyzdžiui, iki 2004 m. sausio 1 dienos galiojusiame Akcinių bendrovių įstatyme³¹, dalyvių susirinkimas buvo apibrėžtas kaip aukščiausios

²⁷ Kooperatinių bendrovių įstatymo 15 straipsnis.

²⁸ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 23 straipsnis.

²⁹ Atkreiptinas dėmesys, jog tiek kooperatinėse bendrovėse, tiek žemės ūkio bendrovėse yra sudaromos revizijos komisijos, tačiau pastarosios daugiau atlieka audito įmonės, kas teisės teorijoje nelaikoma bendrovės organu, funkcijas, todėl šiame darbe nebus nagrinėjamos.

³⁰ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys.* Justitia, Vilnius, 2002, p. 182.

³¹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 64 -1914.

galios juridinio asmens valdymo organas. 2003 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos pateiktame Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte³² nurodoma, jog Civilinio kodekso prasme visuotinis akcininkų susirinkimas nėra valdymo organas, todėl siūloma valdymo organais laikyti tik bendrovės valdybą bei vadovą.

Atsižvelgiant į tai, jog Civilinio kodekso 2.81 straipsnio ketvirtojoje dalyje numatyta, kad juridinio asmens valdymo organų nariais gali būti tik fiziniai asmenys, o tiek senojoje, tiek naujojoje Akcinių bendrovių įstatymo redakcijose nurodoma, kad bendrovės akcininku gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, akcininkų susirinkimas iš tiesų negali būti laikomas valdymo organu, todėl sąvoka, apibrėžianti šį organą tiesiog kaip aukščiausios galios bendrovės organą, laikytina teisinga.

Kaip minėta ir anksčiau, ribotos civilinės atsakomybės privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, kuriems ir priskiriamos įvairių rūšių bendrovės, dalyvių susirinkimas yra privalomas juridinio asmens organas. Akcinėse bendrovėse bei uždarosiose akcinėse bendrovėse aukščiausias bendrovės organas yra visuotinis akcininkų susirinkimas, kooperatinėse bendrovėse bei žemės ūkio bendrovėse – narių susirinkimas.

Nors šio organo svarba juridinio asmens organizacinėje struktūroje yra skirtinga, kaip aukščiausias bendrovės organas dalyvių susirinkimas traktuojamas ir kitose šalyse: Prancūzijoje, Vokietijoje, Ispanijoje, Belgijoje ir pan.³³

1.3. VALDYMO ORGANAS

Jau kelis dešimtmečius Europos Sąjungos lygmeniu bandoma harmonizuoti bendrovių valdymo organų sistemą, tačiau dar 1972-aisiais metais parengtas EB Tarybos Penktosios bendrovių direktyvos projektas, su vėlesniais papildymais ir pataisymais, turėjęs nustatyti taisyklės akcinių bendrovių struktūrai, jų organų teisių ir pareigų įgyvendinimui bei valdymo organų veiklai, vis dar nėra priimtas. Tai sąlygoja ypač skirtingos nusistovėjusios taisyklės bendrovių teisės srityje Europos Sąjungos valstybėse narėse³⁴. Atsižvelgiant į tai, kad iš seno nusistovėjusias tradicijas keisti yra be galo sunku, Europos Komisija nutarė šiuo klausimu laikytis liberalesnės pozicijos: Europos Bendrijos teisės lygmeniu nenumatyti tikslų nuostatų, ypač – nuostatų, reglamentuojančių bendrovės

---

³² *Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 16 d.] Prieiga per Internetą:

<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=218400&p_query=&p_tr2=>.

³³ DORRESTEIJN, Adriaan, *et al. European Corporate Law*. Boston, 1994, p. 101-134.

³⁴ Išsamiau: EDWARDS, Vanessa. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Eugrimas, Vilnius, 2002, p. 389-391.

valdymo organų veiklą, paliekant galimybę tokias nuostatas nustatyti atskirų valstybės narių įstatymų leidėjams³⁵.

Tačiau 2004-aisiais metais Ekonominė bendradarbiavimo ir plėtros organizacija parengė Įmonių veiklos organizavimo principus. Tai vienas iš išsamiausių dokumentų, apžvelgiantis šiuolaikinio juridinio asmens veiklos organizavimo principus³⁶. Šių principų paskirtis, nurodyta dokumento preambulėje – padėti valstybėms įvertinti ir pagerinti verslo valdymo sistemą teisiniais, instituciniais ir reguliavimo aspektais, apibrėžti svarbiausias įmonių veiklos organizavimo sritis ir principus³⁷. Tačiau šis dokumentas – tik rekomendacinio pobūdžio.

Teisės doktrinoje skiriamos trys juridinio asmens valdymo organų sistemos³⁸:

- a) monistinio modelio arba vienos pakopos (angl. *one-tier*) sistema;
- b) dviejų pakopų (angl. *two-tier*) sistema; bei
- c) mišri sistema³⁹.

Pagal monistinio modelio juridinio asmens valdymo organų sistemą, pagrindinis juridinio asmens valdymas yra sukoncentruotas vieno juridinio asmens valdymo organo, paprastai – valdybos (angl. *Board of Directors*), rankose, o valdymo priežiūros (kontrolės) organas nėra sudaromas. Pažymėtina, jog juridinio asmens valdybą tokiu atveju sudaro vykduojantieji vadovai (angl. *executive directors*) ir nevykduojantieji vadovai (angl. *non-executive directors*), labai aiškiai tarpusavyje pasidalinę juridinio asmens veiklos funkcijomis: vykduojantieji vadovai paprastai yra atsakingi už juridinio asmens valdymą, tuo tarpu nevykduojantieji vadovai atlieka juridinio asmens vykdomos veiklos priežiūros (kontrolės) funkciją.

Tokia juridinių asmenų veiklos organizavimo sistema pirmiausia būdinga bendrosios teisės sistemos šalims – Didžiąjai Britanijai bei Jungtinėms Amerikos Valstijoms, ji taip pat įtvirtinta Švedijos, Italijos bei Ispanijos teisės sistemose⁴⁰.

Tuo tarpu dviejų pakopų valdymo organų sistemai būdinga tai, jog yra sudaromi du – valdymo ir priežiūros (kontrolės) – organai. Pagrindinis tokios veiklos organizavimo

---

³⁵ Advokatų kontora „Miškinis, Kvainauskas ir partneriai“. *Bendrovių valdymo sistema, valdymo modelio pasirinkimas ir funkcionavimo ypatumai: studija* [interaktyvus], 2006, p. 15. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per Internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/UM_STUDIJA_06-12-14.doc>.

³⁶ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 98.

³⁷ *OECD Principles of Corporate Governance*. OECD, 2004, p. 11.

³⁸ Teisės doktrinoje, taip pat kaip ir šiame darbe, šios sistemos vadinamos dvejopai: juridinio asmens valdymo organų arba juridinio asmens veiklos administravimo sistemomis.

³⁹ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 98.

⁴⁰ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 99.

sistemos tikslas – ginti juridinio asmens dalyvių interesus⁴¹. Tai pasiekama tuo, jog valdymo ir priežiūros organai yra griežtai atskiri, atlieka griežtai atskiras funkcijas, o nei vienas iš priežiūros organo narių negali kartu būti ir juridinio asmens valdymo organo nariu. Dviejų pakopų valdymo organų sistema veikia Vokietijoje, Austrijoje, Danijoje, Olandijoje, Estijoje⁴² bei kitose šalyse⁴³.

Nors aršiai diskutuojama, kuri iš šių sistemų yra efektyvesnė, teisės doktrinoje pateikiamos analizės rodo, jog abi jos yra veiksmingos kontrolę užtikrinančios priemonės⁴⁴.

Kai kuriose valstybėse juridiniam asmeniui leidžiama pasirinkti, kurią iš anksčiau minėtų valdymo organų sistemų – vienos pakopos ar dviejų pakopų, naudoti. Tokiose valstybėse veikia taip vadinama mišri juridinio asmens veiklos organizavimo sistema. Tokios taisyklės galioja Prancūzijoje⁴⁵, Kroatijoje⁴⁶, Belgijoje, Suomijoje, Norvegijoje⁴⁷ bei kitose šalyse.

Lietuvoje taip pat galioja mišri juridinių asmenų valdymo sistema. Remiantis Lietuvos teisės aktų nuostatomis, juridinio asmens valdymo organas – tai pagrindinis juridinio asmens organas, kuris įgalina juridinį asmenį įgyvendinti juridinio asmens teises bei pareigas ir verstis ūkine veikla.

Kaip minėta anksčiau, Civilinio kodekso 2.82 straipsnyje numatoma, jog kiekvienas juridinis asmuo turi turėti vienasmenį ar kolegialų valdymo organą ir dalyvių susirinkimą, jei steigimo dokumentuose ar juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose specialiuosiuose įstatymuose nenumatyta kitaip. Taigi Lietuvos teisės aktai neįpareigoja juridinių asmenų turėti kurią nors vieną iš anksčiau paminėtų juridinio asmens valdymo organų sistemų, o gali alternatyviai pasirinkti, kuri iš jų konkrečiu atveju juridiniam asmeniui yra palankesnė. Pavyzdžiui, Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnyje numatyta, jog bendrovė turi turėti visuotinį akcininkų susirinkimą bei vienasmenį valdymo organą, tuo tarpu kolegialus priežiūros bei kolegialus valdymo organai gali būti

---

⁴¹ *Ibidem*, p. 102.

⁴² Maitland-Walker, Julian. *Guide to European Company Laws*. London, Sweet & Maxwell, 2008, p. 276-279;

⁴³ PACEVIČIUS, Žygimantas. Administracijos vadovo atsakomybė už bendrovei padarytą žalą. *Juristas*, 2004, Nr. 4, p. 4.

⁴⁴ Išsamiau: JUNGSMANN, Carsten. The Effectiveness of Corporate Governance in One-Tier and Two-Tier Board Systems. Evidence from the UK and Germany. In *European Company and Financial Law Review*. 2006, Volume 3, Issue 4 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://www.reference-global.com/doi/pdfplus/10.1515/ECFR.2006.019>>.

⁴⁵ ABRAMAVIČIUS, Armanas; MIKELĖNAS, Valentinas. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 1998, p. 258.

⁴⁶ BABIC & PARTNERS Law Firm. *One-Tier Corporate Governance System Introduced in Croatian Legal System* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://www.legal500.com/c/croatia/developments/3566>>.

⁴⁷ BARANAUSKAS, Egidijus, et al. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 260.

ir nesudaromi. Remiantis specialiuju įstatymu nuostatomis, tam tikrais atvejais vieno iš bendrovės valdymo organų gali nesudaryti ir kooperatinės⁴⁸ bei žemės ūkio⁴⁹ bendrovės.

Pažymėtina, jog remiantis Civilinio kodekso 2.81 straipsnio ketvirtosios dalies nuostatomis, Lietuvoje juridinio asmens valdymo organų nariais gali būti tik fiziniai asmenys. Taip pat numatyta Suomijos bei Švedijos, Airijos ir Italijos teisės aktuose⁵⁰. Tuo tarpu kitose šalyse, pavyzdžiui, Belgijoje, Prancūzijoje bei Ispanijoje, valdymo organų nariais gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys⁵¹.

Didžiausia problema, susijusi su juridinio asmens valdymo organais, Lietuvoje kyla dėl skirtingo valdymo funkcijos sampratos suvokimo bei reglamentavimo Lietuvos teisės aktuose, kas pirmiausia sąlygoja nevienodą juridinio asmens vadovo sąvokos apibrėžimą⁵².

Pažymėtina, jog Lietuvos teisės aktai nepateikia bendros „vadovo“ definicijos. Dr. Rimgaudas Greičius savo monografijoje teigia, jog vienuose įstatymuose, pavyzdžiui, Akcinių bendrovių įstatyme, vadovu yra laikomas tik vienasmenis juridinio asmens valdymo organas, tuo tarpu kituose įstatymuose numatyta, jog juridinio asmens vadovais laikomi ir valdybos bei stebėtojų tarybos nariai⁵³ (pažymėtina, jog stebėtojų taryba apskritai nėra juridinio asmens valdymo organas). Autorius teigia, jog juridinio asmens vadovais reiktų laikyti visų juridinio asmens organų, išskyrus dalyvių susirinkimą, narius⁵⁴.

Iš tiesų tokios praktikos yra laikomasi ir užsienio valstybėse, nors vadovų statusas ten nėra vienodas. Pavyzdžiui, šalyse, kuriose bendrovės veikla organizuojama pagal monistinę veiklos organizavimo sistemą, didelėje dalyje vidutinio bei didesnio masto bendrovių bendrovės valdymo organą paprastai sudaro vykduantieji ir nevykduantieji vadovai. Nevykduantieji vadovai paprastai nedalyvauja kasdieninėje bendrovės valdymo veikloje, o yra atsakingi už bendrovės veiklos priežiūrą ir strategiją⁵⁵. Tuo tarpu valstybėse, kuriose bendrovių valdymas yra paremtas dvipakope valdymo organų sistema, vykduantieji vadovai paprastai yra bendrovės valdymo organo nariai, o nevykduantieji – priežiūros organo nariai⁵⁶.

---

⁴⁸ Kooperatinių bendrovių įstatymo 15 straipsnis.

⁴⁹ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 23 straipsnis.

⁵⁰ BARANAUSKAS, Egidijus, *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 260.

⁵¹ *Ibidem*, p. 260.

⁵² GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 109.

⁵³ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 128.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 112.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 117.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 117.

Manytina, kad pozicija laikyti vadovais visų bendrovės organų, išskyrus visuotinio dalyvių susirinkimo, narius yra teisinga, tik kai kalbame apie fiduciarines vadovo pareigas bendrovės atžvilgiu. Tačiau jei vadovą suvokiame kaip bendrovės valdymo organą, pasilikčiau prie pozicijos, jog tokiu ir galima laikyti tik vienasmenį bendrovės valdymo organą bei kolegialaus juridinio asmens valdymo organo narius, jei vienasmenis valdymo organas tokioje bendrovėje nėra sudaromas.

1.4. PRIEŽIŪROS (KONTROLĖS) ORGANAS

Juridinio asmens priežiūros (kontrolės) organas – tai vienasmenis ar kolegialus juridinio asmens organas, analizuojantis bei kontroliuojantis juridinio asmens valdymo organų veiklą.

Paprastai priežiūros (kontrolės) organas nėra privaloma juridinio asmens organų struktūros dalis, kai kurie teisės aktai tokio juridinio asmens organo net nenumato. Kaip dispozityviai sudaromas bendrovės organas jis numatytas ir Akcinių bendrovių įstatyme, kuriame teigiama, jog kolegialus priežiūros organas – stebėtojų taryba – nėra privalomas ir bendrovėje gali būti nesudaromas⁵⁷. Tačiau taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog dėl specifinių šio organo funkcijų, kurių pagrindinis tikslas – užtikrinti skaidrų bendrovės valdymą bei veiklos vykdymą, bendrovėje priežiūros organo nesudarius, jo kompetencijai priskirtos funkcijos negali būti perleistos kitiems bendrovės organams.

Apie priežiūros organus fragmentiškai užsimenama ir Europos bendrovių bei Europos kooperatinių bendrovių įstatymuose. Europos bendrovių įstatymo 4 straipsnyje numatyta, jog Europos bendrovės priežiūros organo narių turi būti ne mažiau kaip 3 ir ne daugiau kaip 15. Analogiška nuostata numatyta ir Europos kooperatinių bendrovių įstatymo 4 straipsnyje. Tačiau, atsižvelgiant į tai, jog abiems anksčiau minėtų teisinių formų bendrovėms *mutatis mutandis* yra taikomos Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, vadovaujantis kuriomis bendrovės priežiūros organas laikytinas dispozityviu bendrovės organu, o taip pat sistemiškai aiškinant ir pačius Europos bendrovės bei Europos kooperatinės bendrovės įstatymus, manytina, jog tokios įstatymų nuostatos nėra imperatyvios, o tik nurodo, kiek narių turėtų būti bendrovės priežiūros organe, jei toks visgi būtų sudarytas.

Kaip minėta anksčiau, EB Tarybos Penktosios bendrovių direktyvos projektas dėl akcinių bendrovių struktūros, jų organų teisių ir pareigų įgyvendinimo bei valdymo organų veiklos, su vėlesniais papildymais ir pataisymais, vis dar nėra ir galbūt nebebus

---

⁵⁷ Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipnis.

priimtas. Tačiau šiame direktyvos projekte yra numatyta, jog bendrovės organų sistema turėtų būti sudaroma tokiu būdu, kad joje būtų tiek vykdančiasis, tiek kontrolės organas. Tai nereiškia, jog visos bendrovės turėtų vadovautis dviejų pakopų valdymo organų sistema. Tačiau, jei bendrovė būtų pasirinkusi vienos pakopos valdymo organų sistemą, būtų būtina atskirti bei atskiriems valdymo organo nariams priskirti atskiras – valdymo ir kontrolės – funkcijas⁵⁸. Tokia pozicija iš principo pagrindžia dr. Rimgaudo Greičiaus išsakytą ir anksčiau darbe analizuotą poziciją, jog net bendrovėje sudarant vien tik valdymo organą, dalis jo narių turėtų atlikti bendrovės priežiūros funkcijas, t.y. turėtų būti laikomi nevykdančiais direktoriais.

Jei visgi anksčiau minėtas direktyvos projektas būtų priimtas, reiktų imperatyviai atitinkamai keisti Akcinių bendrovių įstatymo nuostatas, susijusias tiek su bendrovės valdymo organų, tiek su priežiūros organų reglamentavimu.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą, pažymėtina, jog Lietuvoje bendrovių veikla organizuojama pagal mišrią valdymo organų sistemą. Bendrovėse bet kokiu atveju visada veikia dalyvių susirinkimas ir bent vienas iš valdymo organų – bendrovės vadovas arba valdyba. Tuo tarpu priežiūros organas pagal Lietuvoje galiojančius teisės aktus – dispozityvus bendrovės organas, o galimybė sudaryti tokį bendrovės veiklą kontroliuojantį organą iš analizuojamų ribotos civilinės atsakomybės privačiuosius juridinius asmenis reglamentuojančių specialiųjų įstatymų numatyta tik Akcinių bendrovių įstatyme. Tam tikros nuorodos į bendrovėje sudaromą priežiūros organą minimos ir Europos bendrovių bei Europos kooperatinių bendrovių įstatymuose, todėl manytina, jog toks priežiūros organas gali būti sudarytas ir pastarųjų formų bendrovėse.

Didžiausia problema, susijusi su bendrovių organais, Lietuvoje kyla dėl skirtingo valdymo funkcijos Lietuvos teisės aktuose suvokimo bei reglamentavimo, kas pirmiausia sąlygoja nevienodą juridinio asmens vadovo sąvokos apibrėžimą. Nors dažnai Lietuvos teisės aktuose pastebima nuostata, jog bendrovės vadovu laikomas tik bendrovės direktorius, administracijos vadovas ar bet kaip kitaip vadinamas vienasmenis juridinio asmens organas, dr. Rimgaudas Greičius iškėlė užsienio teisės teorija ir praktika pagrįstą poziciją, jog bendrovės vadovais turi būti laikomi visų bendrovės organų, išskyrus dalyvių susirinkimą, nariai. Su tokia pozicija galima sutikti tik iš dalies, nes, pavyzdžiui,

---

⁵⁸ Advokatų kontora „Miškinis, Kvainauskas ir partneriai“. *Bendrovių valdymo sistema, valdymo modelio pasirinkimas ir funkcionavimo ypatumai: studija* [interaktyvus], 2006, p. 126. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per Internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/UM_STUDIJA_06-12-14.doc>.

bendrovės kontrolės organas, kurio nariams siekiama suteikti vadovų statusą, pagal Lietuvos teisės aktų nuostatas net nėra laikomas bendrovės valdymo organu.

2. ORGANŲ SPRENDIMAI: JŲ PRIĖMIMAS IR NEGALIOJIMAS

Civilinio kodekso 2.82 straipsnio pirmoji dalis numato, jog juridinio asmens organų kompetenciją ir funkcijas nustato atitinkamos teisinės formos juridinio asmens steigimo dokumentai, parengti vadovaujantis konkrečios teisinės formos juridinius asmenis reglamentuojančių įstatymų imperatyviomis normomis.

Bendrovių organų funkcijos, kompetencija, kvorumas ir sprendimų priėmimas išsamiai reglamentuojami Akcinių bendrovių įstatymo penktajame skirsnyje, šiek tiek mažiau Žemės ūkio bendrovių įstatymo šeštajame ir Kooperatinių bendrovių įstatymo penktajame skirsniuose, bus detalai aptarti trečiojoje šio darbo dalyje.

Tuo tarpu Civilinio kodekso 2.82 straipsnio ketvirtoji dalis numato pagrindus, kuriems esant juridinio asmens organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais. Tokiais pagrindais laikomi: 1) prieštaravimas imperatyvioms įstatymo normoms; 2) prieštaravimas juridinio asmens steigimo dokumentams; bei 3) prieštaravimas protingumo ar sąžiningumo principams.

Nors tiesiogiai anksčiau minėtame Civilinio kodekso straipsnyje ir nenurodyta, tačiau sistemiškai aiškinant Civilinio kodekso normas bei atsižvelgiant į subjektus, kurie gali pareikšti ieškinį dėl organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais, galima būtų daryti išvadą, jog egzistuoja ir ketvirtasis pagrindas, kuriam esant juridinio asmens organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais. Tai - kreditoriaus teisių ir interesų pažeidimas. Tokios nuomonės laikomasi ir teisės doktrinoje, pavyzdžiui, Gintautas Bartkus Civilinio kodekso antrosios knygos komentare išskiria būtent keturis anksčiau minėtus juridinio asmens organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus⁵⁹.

Nei Akcinių bendrovių, nei Žemės ūkio bendrovių, nei Kooperatinių bendrovių įstatymuose bendrovių organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindai atskirai nėra apibrėžti, todėl, siekiant pripažinti bendrovių organų sprendimus negaliojančiais, taip pat turi būti vadovujamasi Civilinio kodekso nuostatomis.

Siekiant išsiaiškinti, kaip ir kokie bendrovės organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais, būtina panagrinėti juridinio asmens organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus, išsianalizuoti formuluotėse vartojamų teisinių sąvokų prasmę

---

⁵⁹ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys. Justitia, Vilnius, 2002, p. 185.

bei išskirti esminius kriterijus, kuriais vadovaujantis tokie sprendimai pripažįstami negaliojančiais.

Pirmasis iš pagrindų, remiantis kuriuo juridinių asmenų organų sprendimai gali būti pripažįstami negaliojančiais, yra prieštaravimas imperatyvioms įstatymų nuostatomis. Teisės doktrinoje nurodoma, jog remiantis šiuo pagrindu sprendimus galima pripažinti negaliojančiais tik jų turinio, bet ne priėmimo procedūros prasme⁶⁰.

Imperatyvios įstatymų normos – tai normos, griežtai formuluojančios paliepiamą ir neleidžiančios kaip nors kitaip to paliepimo suprasti⁶¹. Taigi tai tokios normos, kurių teisinio santykio dalyviai negali pakeisti, paprastai formuluojamos iš įpareigojamųjų ir draudžiamųjų paliepimų⁶².

Pažymėtina, jog siekiant išaiškinti imperatyvių normų turinį, būtina vadovautis Civilinio kodekso 1.80 straipsnio nuostatomis. Doc. Alfonsas Vileita, komentuodamas anksčiau minėtos Civilinio kodekso teisės normos turinį, nurodo, jog imperatyviomis normomis akivaizdžiai nėra laikomos tokios normos, kuriose vartojami žodžių junginiai, nurodantys, jog sutartis ar teisinio santykio šalys gali nustatyti kitaip, nei yra nurodyta pačioje teisės normoje.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra pasisakęs, jog nustatant, ar teisės norma yra imperatyvi, ar ne, svarbus lingvistinis normos aiškinimas. Jeigu teisės normoje vartojami tokie žodžiai kaip „draudžiama“, „neturi teisės“, „privalo būti“ ir pan., tai darytina išvada, kad tokia teisės norma yra imperatyvi. Jeigu teisės normoje nėra aiškiai išreikšto imperatyvo, sprendžiant dėl normos imperatyvumo vadovaujama civilinės teisės normų aiškinimo principais. Tokiais atvejais reikia atsižvelgti į normos tikslus ir uždavinius, objektą, interesą, kurį ta teisės norma gina, taip pat tos teisės normos sisteminius ryšius su kitomis normomis ir pan.⁶³

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog nepaisant to, kad lingvistiškai aiškinant normą būtų galima teigti, kad negaliojančiais laikomi tik tokie sprendimai, kurie prieštarauja įstatymo normoms, iš tiesų negaliojimo pagrindas apima ir kitus teisės šaltinius. Tai paaiškinama tuo, kad bet kuris žemesnės galios teisės aktas turėtų neprieštarauti aukštesnės galios teisės aktui, todėl, esant bendrovės organo sprendimų neatitikimui net ir

---

⁶⁰ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Justitia, Vilnius, 2002, p. 186.

⁶¹ VAIŠVILA, Alfonsas. *Teisės teorija*. Justitia, 2000, p. 228.

⁶² *Ibidem*, p. 160.

⁶³ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje *D.K. v. A.K.*, Nr. 3K-3-432/2008.

imperatyvioms poįstatyminio teisės akto normoms, toks sprendimas galėtų būti pripažintas negaliojančiu.

Taigi sprendimo prieštaravimas imperatyvioms įstatymų nuostatomis iš esmės yra sprendimo turinio prieštaravimas imperatyvioms teisės aktų nuostatomis.

Kitas pagrindas, remiantis kuriuo bendrovių organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais – sprendimo prieštaravimas juridinio asmens steigimo dokumentams.

Viena iš problemų, su kuria gali būti susiduriama siekiant pripažinti organo sprendimą negaliojantį pagal šį negaliojimo pagrindą – Lietuvos teisės aktuose netiksliai apibrėžta steigimo dokumentų sąvoka.

Civilinio kodekso 2.46 straipsnis numato, jog juridiniai asmenys veikia pagal savo steigimo dokumentus: įstatus, steigimo sandorį arba, įstatymų numatytais atvejais – bendruosius nuostatus. Taigi, remiantis Civilinio kodekso nuostatomis, juridinio asmens steigimo dokumentais turėtų būti laikyti dokumentus, kuriais juridinis asmuo vadovaujasi savo veikloje. Atsižvelgiant į tai, jog steigimo sandoris ar steigimo aktas dažniausiai tik išreiškia pirminę juridinio asmens steigėjų valią, o savo veikloje juridiniai asmenys paprastai vadovaujasi įstatais, visų juridinių asmenų, kurie turi įstatus, steigimo dokumentu turėtų būti laikyti tik pastaruosius. Tokios pozicijos laikomasi ir teisės doktrinoje, numatant, kad jei juridinis asmuo yra steigiamas sudarant steigimo sandorį ir turi įstatus, steigimo dokumentais turi būti laikomi tik juridinio asmens įstatai⁶⁴. Tačiau tokia pozicija yra kritikuotina.

Pirma, Civilinio kodekso 2.47 straipsnis, numatantis privalomus duomenis, kurie turi būti atskleisti įstatuose, steigimo sandoryje, jei juridinis asmuo neturi įstatų, ar bendruosiuose nuostatuose ar teisės akte, jei juridinis asmuo veikia pagal pastaruosius (taigi iš principo – dokumente, kuriuo juridinis asmuo vadovaujasi savo veikloje/ juridinio asmens steigimo dokumente, kaip jis yra suprantamas pagal Civilinio kodekso nuostatas), yra sukonstruotas pagal ir atitinka 1976 m. gruodžio 13 d. Antrosios bendrovių direktyvos 2 straipsnio nuostatas. Šiame Antrosios bendrovių direktyvos straipsnyje teigiama, jog tokie duomenys turi būti nurodyti bendrovės įstatuose ar steigimo (verčiant pažodžiui – įregistravimo) dokumente (angl. *the statutes or the instrument of incorporation of the company*). Taigi sistemiškai bei lingvistiškai aiškinant ir lyginant Civilinio kodekso ir Antrosios bendrovių direktyvos nuostatas, darytina išvada, jog Civilinis kodeksas steigimo dokumentais laiko tik dokumentus, kuriais vadovaujantis

---

⁶⁴ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys. Justitia, Vilnius, 2002, p. 120.

juridinis asmuo veikia, tuo tarpu Antroji bendrovių direktyva įstatus išskiria iš steigimo dokumentų ir laiko juos atskira dokumentų, kuriais vadovaujantis juridinis asmuo veikia, kategorija.

Antra, kaip jau minėta anksčiau, remiantis Civilinio kodekso nuostatomis, juridinio asmens steigimo dokumentais laikomi dokumentai, kuriais juridinis asmuo vadovaujasi savo veikloje. Pavyzdžiui, Akcinių bendrovių įstatymo 3 straipsnis numato, jog bendrovės įstatai yra dokumentas, kuriuo bendrovė vadovaujasi savo veikloje. Atsižvelgiant į tai, jog bendrovės pagal Akcinių bendrovių įstatymą yra steigiamos steigimo sutartimi arba steigimo aktu, o savo veikloje vadovaujasi bendrovės įstatais, bendrovės steigimo dokumentu yra laikomi tik bendrovės įstatai ir tai atitinka Civiliniame kodekse numatytas nuostatas. Tačiau, pavyzdžiui, Žemės ūkio bendrovių įstatymas numato, jog tokių bendrovių steigimo dokumentai yra steigimo sutartis, narių sąrašas, steigiamojo susirinkimo protokolas bei įstatai⁶⁵. Taigi žemės ūkio bendrovės taip pat steigiamos steigimo sutartimi, o savo veikloje vadovaujasi bendrovės įstatais, tačiau steigimo dokumentais laiko ne tik pastaruosius, kas iš principo prieštarauja Civiliniame kodekse įtvirtintai nuostatai. Panaši nuostata formuluojama ir Kooperatinių bendrovių įstatyme. Čia numatoma, jog būtent kooperatinės bendrovės įstatai yra dokumentas, kuriuo bendrovė vadovaujasi savo veikloje, tačiau kooperatinės bendrovės steigimo dokumentais laiko ne tik pastaruosius, bet ir steigimo sutartį⁶⁶.

Trečia, lingvistiškai aiškinant sąvoką „steigimo dokumentas“, būtų sunku pagrįsti, kodėl į šios sąvokos sritį nepapuoia sąvokos „steigimo sandoris“ ar „steigimo aktas“, jei bendrovė yra įsteigiama būtent pastaraisiais, o savo veikloje vadovaujasi įstatais. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas veiksmažodžiui „steigti“ priskiria „duoti pradžia, organizuoti“ reikšmę⁶⁷, kas būtent ir atitinka steigimo sandorio ar steigimo akto tikslus. Tuo tarpu žodžio „įstatai“ reikšmė – „organizavimo ar vykdymo tvarkos taisyklių rinkinys“⁶⁸, kas leistų interpretuoti, jog šis dokumentas naudojamas ne tik organizuojant (duodant pradžia), bet ir/ arba vykdant juridinio asmens veiklą.

Taigi kol kas susiklosto dvejopa situacija. Pirma, remiantis Civilinio kodekso nuostatomis, juridinių asmenų, kurie įsteigiami steigimo sutartimi/ aktu, bet turi įstatus, steigimo dokumentais laikome tik pastaruosius, todėl norint pripažinti juridinio asmens organo sprendimą negaliojantį remiantis prieštaravimo juridinio asmens steigimo dokumentams pagrindu, būtina įrodyti, jog toks organo sprendimas šiuo atveju

⁶⁵ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 6 straipsnis.

⁶⁶ Kooperatinių bendrovių įstatymo 5 straipsnis.

⁶⁷ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009-03-18]. Prieiga per Internetą: <<http://www.autoinfa.lt/webdic/>>

⁶⁸ *Ibidem*.

prieštarauja juridinio asmens įstatams. Antra, jei atsižvelgsime į specialiųjų įstatymų nuostatas (pavyzdžiui, anksčiau minėtus Žemės ūkio bendrovių ir Kooperatinių bendrovių straipsnius) bei steigimo dokumentais laikysime ne tik šių juridinių asmenų įstatus, bet ir steigimo sutarti/ aktą bei kitus šiuose specialiuosiuose įstatymuose nurodytus dokumentus, siekiant pripažinti negaliojančiu juridinio asmens organo sprendimą šiuo pagrindu, reikės įrodyti, jog pastarasis prieštarauja ne tik juridinio asmens įstatams, bet ir konkrečiame specialiajame įstatyme nurodytiems kitiems steigimo dokumentams.

Pasirinkus pastarąjį būdą, galime susidurti su problema, kai juridinio asmens įstatai dėl kokių nors priežasčių prieštarautų juridinio asmens steigimo sutarčiai/ aktui ar kitiems steigimo dokumentams. Susiklosčius tokiai situacijai, sprendimas bet koku atveju prieštarautų vienam iš steigimo dokumentų, tačiau galbūt būtų teisėtas, remiantis kitu steigimo dokumentu. Pavyzdžiui, juridinio asmens steigimo sutartyje numatyta, jog juridinio asmens vadovas, prieš sudarydamas sandorius, viršijančius pusę milijono litų, turi gauti juridinio asmens valdybos pritarimą. Tuo tarpu įstatuose yra numatyta, jog sudarant tokios vertės sandorius vadovas turi gauti visuotinio dalyvių susirinkimo pritarimą. Priėmus sprendimą sudaryti tokios vertės sandorį, vadovas turėtų kreiptis į kažkurį iš anksčiau paminėtų organų dėl tokio sandorio patvirtinimo, priklausomai nuo to, kuriuo dokumentu vadovautųsi savo veikloje. Siekiant nuginčyti tokį vadovo sprendimą remiantis prieštaravimo juridinio asmens steigimo dokumentams pagrindu, jo sprendimas bus pripažįstamas neteisėtu, jei vadovas bus gavęs pritarimą iš juridinio asmens valdybos, o bus laikomasi pozicijos, jog jis turėjo vadovautis juridinio asmens įstatais ir kreiptis į visuotinį dalyvių susirinkimą, arba atvirkščiai.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstyta, darytina išvada, jog teisingiausia pozicija būtų juridinio asmens įstatus išskirti iš steigimo dokumentų sąvokos į atskirą institutą ir pavadinti juos, pavyzdžiui, dokumentu, kuriuo vadovaujasi juridinio asmens veikloje, bei atitinkamai pakoreguoti Civilinio kodekso bei specialiųjų įstatymų normas. Tokiu atveju vienas iš juridinio asmens organo sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindų turėtų referuoti ne į juridinio asmens steigimo dokumentus, o į dokumentą, kuriuo juridinis asmuo vadovaujasi savo veikloje – įstatus, ir tik tokiu atveju, kai jų nėra – steigimo dokumentus (steigimo sutartį ar aktą).

Tuo tarpu kol nebus atlikti anksčiau nurodyti pakeitimai, bendrovės steigimo dokumentais, kaip nusistovėję teisės teorijoje ir praktikoje, turėtume laikyti tik bendrovės įstatus – tokiu būdu bus išvengta dar didesnio teisinio neaiškumo įvedimo.

Dar vienas pagrindas, remiantis kuriuo juridinio asmens organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais – sprendimo prieštaravimas sąžiningumo ir protingumo principams.

Sąžiningumas – tai bendrasis civilinės teisės principas, įtvirtintas Civilinio kodekso 1.5 straipsnyje. Nors Lietuvos teisės aktuose sąžiningumo turinys nėra konkrečiai pateikiamas, aišku, jog sąžiningumas reiškia rūpestingumą ir atidumą tiek įgyvendinant savo teises bei vykdant pareigas, tiek bendraujant su kita teisinio santykio šalimi, įvertinant jos padėtį konkretaus teisinio santykio kontekste bei atsižvelgiant į jos teisėtus interesus. Kaip teigia prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas, sąžiningumo principas yra ne tik teisinė, bet ir psichologinė bei moralinė kategorija⁶⁹.

Sąžiningumo doktrina teisės moksle dažnai vadinama *bona fide* doktrina. Lingvistinė *bona fide* formuluotė fiduciarinių pareigų pažeidimo prasme pirmą kartą buvo pavartota 1900-aisias metais Jungtinėje Karalystėje, nagrinėjant bylą *Allen v. Gold Reefs of West Africa Ltd.*, kurioje teismas pasisakė, jog akcininkai, norėdami pakeisti bendrovės įstatus, turi veikti ne tik pagal teisės aktuose nurodytą procedūrą, bet ir pagal *bona fide* reikalavimą veikti geriausiais bendrovei interesais⁷⁰.

Sąžiningumas turėtų būti vertinamas tiek subjektyviuoju, tiek objektyviuoju požiūriu.

Subjektyviuoju požiūriu sąžiningumas reiškia asmens įsitikinimą, jog jo elgesys nepažeidžia teisės bei moralės normų. Todėl bandant nustatyti asmens sąžiningumą, būtina įvertinti tokias kategorijas kaip asmens konkretaus klausimo išmanymą, konkrečių faktų žinojimą ar nežinojimą, asmens galimybes konkrečioje situacijoje faktus įvertinti pagal savo amžių, išsislavinimą, kvalifikaciją ir pan.⁷¹

Tuo tarpu sąžiningumas objektyviuoju požiūriu turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į protingą asmens elgesį, vertinant šį elgesį pagal tai, kaip asmuo turėjo ar privalėjo elgtis tam tikroje situacijoje pagal nustatytas taisykles, nusistovėjusias tradicijas ar papročius.

Taigi subjektyvusis sąžiningumo principo kriterijus yra vertinamas pagal asmens psichinę būklę ir elgesį konkrečioje situacijoje, tuo tarpu objektyvusis sąžiningumo principo kriterijus apibūdina žmogaus elgesį, atitinkantį protingumo ir teisingumo principus⁷². Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą, konstatuotina, jog siekiant nustatyti, ar

⁶⁹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Justitia, Vilnius, 2002, p. 193.

⁷⁰ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 154.

⁷¹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Justitia, Vilnius, 2002, p. 193.

⁷² GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 153.

asmuo yra sąžiningas, būtina nustatyti, ne tik kad asmuo nežinojo, bet ir kad negalėjo bei neturėjo žinoti tam tikrų aplinkybių⁷³.

Su sąžiningumo principu labai susijęs yra ir kitas bendrasis civilinės teisės principas - protingumo principas, kuris iš esmės reiškia sąžiningumą objektyviuoju požiūriu. Iš esmės protingumo principas reiškia, jog asmens veiksmai konkrečioje situacijoje turi būti vertinami pagal racionalaus, protingo asmens (*bonus pater familias*) elgesio analogiškoje situacijoje etaloną⁷⁴.

Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas teismų praktiką, nagrinėdamas protingumo principą atsižvelgia ir į subjektyvius protingumo principo kriterijus. Pavyzdžiui, civilinėje byloje *L.B. v. akcinė draudimo bendrovė (duomenys neskelbtini) ir akcinė bendrovė bankas (duomenys neskelbtini)* teismas vertino ne tik objektyvius protingumo principo kriterijus, t.y. tai, ar bendrovės direktorė savo pareigas atliko kaip bet koks kitas racionalus ir protingas žmogus būtų pasielgęs analogiškoje situacijoje, bet ir nurodė, jog yra būtina atsižvelgti į bendrovės vadovės asmenines savybes, kvalifikaciją ir pan.⁷⁵

Tokios praktikos, vertinti ne tik objektyvų, bet ir subjektyvų pareigos veikti protingai kriterijus, laikomasi ir kitų užsienio šalių teismų praktikoje, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje⁷⁶.

Gintautas Bartkus, rengdamas Civilinio kodekso komentarą, numatė, jog nustatant, ar juridinio asmens organo, išskyrus dalyvių susirinkimą, sprendimas prieštarauja protingumo ir sąžiningumo principams, būtina vadovautis Civilinio kodekso 2.87 straipsnio kriterijais⁷⁷, t.y., siekiant nustatyti, ar juridinio asmens organo narys veikia sąžiningai ir protingai, pirmiausia reiktų nustatyti, ar: a) jis tokiomis aplinkybėmis veikia apdairiai (išsianalizavo ir įvertino turimą informaciją, konsultavosi dėl sprendimo priėmimo su tos srities, kuriai priskiriamas sprendimas, profesionalais ir pan.) bei b) ar jis elgiasi *bona fide* juridinio asmens atžvilgiu (priimant sprendimą nėra interesų konflikto, sprendimas priimamas remiantis visa turima ir teisingai įvertinta informacija ir pan.)⁷⁸.

---

⁷³ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. I knyga. Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2001, p. 77.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 76.

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *L.B. v. akcinė draudimo bendrovė (duomenys neskelbtini) ir akcinė bendrovė bankas (duomenys neskelbtini)*, Nr. 3K-3-880/2002.

⁷⁶ GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VĮ Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007, p. 135.

⁷⁷ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Justitia, Vilnius, 2002, p. 186.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 193.

Tuo tarpu nustatant, ar sąžiningumo ir protingumo principams neprieštarauja visuotinio dalyvių susirinkimo priimtas sprendimas, turėtų būti sprendžiama remiantis Civilinio kodekso 2.50 straipsnio nuostatomis.⁷⁹ Nustatinėjant, ar bendrovės dalyvis yra sąžiningas, svarbu nustatyti tokius aspektus: a) ar bendrovės dalyvis savo teises ir pareigas įgyvendina pagal teisės aktų reikalavimus (pavyzdžiui, ar tinkamai ir laiku yra šaukiami susirinkimai, jokiais būdais nėra įtakojami kitų bendrovės organų sprendimai ir pan.); b) ar bendrovės dalyvis elgiasi tam tikru būdu tyčia (pavyzdžiui, siekdamas pasipelnyti ir pan.), ar dėl neatsargumo (pavyzdžiui, kompetencijos trūkumo ir neišmanymo)⁸⁰.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog juridinio asmens dalyviui galioja sąžiningumo prezumpcija, reiškianti, jog asmuo, teigiantis, jog bendrovės dalyvis yra nesąžiningas, turės šį faktą įrodyti, o kol tai neįrodyta, juridinio asmens dalyvis laikomas nekaltu.

Sąžiningumo prezumpcija – visuotinai pripažintas institutas, tačiau Civiliniame kodekse konkreti sąžiningumo prezumpcijos sąvoka nėra pateikiama. Atsižvelgiant į tai, jog Civilinio kodekso normos yra aiškinamos sistemiškai⁸¹, išvada dėl preziumuotino juridinio asmens dalyvio sąžiningumo darytina remiantis anksčiau minėtu sisteminiu Civilinio kodekso normų aiškinimu bei civilinėje teisėje įtvirtintu ir visuotinai pripažįstamu sąžiningumo principu. Taip pat pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas teismų praktiką, sąžiningumo prezumpcijos įtvirtinimą Civiliniame kodekse grindžia Civilinio kodekso 4.26 straipsnio nuostata⁸².

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstyta, darytina išvada, jog siekiant pripažinti juridinio asmens organo, išskyrus visuotinį dalyvių susirinkimą, sprendimą negaliojantį remiantis prieštaravimo sąžiningumo ir protingumo principams pagrindu, pirmiausia būtina nustatyti, ar juridinio asmens organo nariai, priimdami sprendimą, nežinojo bei negalėjo ir neturėjo žinoti tam tikrų aplinkybių, nulėmusių tokį sprendimą, be to, taip pat būtina įvertinti, ar protingas žmogus tokioje pačioje situacijoje būtų pasiėgęs taip pat. Remiantis Lietuvos Aukščiausio Teismo suformuota teismų praktika, taip pat būtina atsižvelgti į asmenų, priėmusių sprendimą, asmenines savybes, kompetenciją bei kitus subjektyvius protingumo principo požymius.

Tuo tarpu siekiant pripažinti negaliojančiu bendrovės dalyvių susirinkimo sprendimą, pirmiausia būtina nustatyti, ar asmuo savo teises ir pareigas konkrečiu atveju

---

⁷⁹ *Ibidem*, p. 186.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 128.

⁸¹ Civilinio kodekso 1.9 straipsnis.

⁸² Lietuvos Aukščiausio Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje AB „Litimpeks bankas“ v. UAB „Pajūrio paslaptys“ ir kt., Nr. 3K-3-710/2002.

įgyvendama pagal teisės aktų ir kitų jam privalomų dokumentų reikalavimus, o vėliau išsiaiškinti, ar asmens elgesys buvo nulemtas tyčios, ar neatsargumo.

Dar vienas pagrindas, remiantis kuriuo juridinio asmens organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais, yra tokio sprendimo prieštaravimas juridinio asmens kreditorių interesams. Kaip minėta anksčiau, nors toks pagrindas konkrečiai neįvardintas Civilinio kodekso 2.82 straipsnio formuluotėje, kaip atskiras pagrindas jis neanalizuojamas Civilinio kodekso komentare, tačiau, sistemiškai aiškinant šio teisės akto normas, darytina išvada, jog toks organo sprendimo pripažinimo negaliojančiu pagrindas visgi egzistuoja.

Kreditorius – tai asmuo, turintis į bendrovę reikalavimo teisę. Civilinio kodekso 6.66 straipsnis numato, jog sandoris pažeidžia kreditoriaus teises, jei dėl jo skolininkas tampa nemokus arba būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui, ar kaip kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės.

Remiantis išdėstytu bei taikant analogiją būtų galima daryti išvadą, kad esant anksčiau nurodytoms aplinkybėms gali būti pripažintas negaliojančiu ir juridinio asmens organo sprendimas. Tokiu atveju tam, kad sprendimas būtų pripažintas negaliojančiu remiantis šiuo pagrindu, reiktų, kad bendrovė, įgyvendinusi juridinio asmens organo sprendimą, taptų nemoki arba žymiai sumažėtų jos turtas, kas sąlygotų apribotą ar panaikintą kreditoriaus galimybę patenkinti savo reikalavimą⁸³.

Manytina, jog, dar nespėjus įgyvendinti priimto sprendimo, toks juridinio asmens organo sprendimas galėtų būti pripažintas negaliojančiu ir tuo atveju, jei juridiniam asmeniui tik grėstų tapti nemokiam ar ateityje žymiai sumažinti savo turtą, jei tikėtina, kad tokios pasekmės atsirastų įgyvendinus priimtą juridinio asmens organo sprendimą.

Pažymėtina, jog sprendimas ir/ar sandoris gali būti pripažįstamas pažeidžiantis kreditoriaus interesus tik tokiu atveju, jei toks sprendimas nebuvo juridiniam asmeniui privalomas⁸⁴. Sprendimą gali tekti priimti imperatyviai, jei sandoris, dėl kurio priimamas sprendimas, turi būti sudaromas remiantis įstatymo nuostatomis ar vykdant teismo sprendimą ar nutartį⁸⁵.

Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, pastebėtina, jog prašymai pripažinti juridinio asmens sprendimą negaliojančiu remiantis šiuo pagrindu paprastai reiškiami kartu su

---

⁸³ Tokia pat linkme formuojama ir Lietuvos teismų praktika. Žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 20 d. nutartį civilinėje byloje UAB „Automašinių verslo centras“. v. UAB „Baltijos realizacijos centras“, Nr. 3K-3-473/2004.

⁸⁴ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. VI knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas. Justitia, Vilnius, 2003, p. 108.

⁸⁵ AMBRASIENĖ, Dangutė, *et al.* Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius, 2006, p. 55.

prašymu pripažinti negaliojančiu ir sandorį, kuris yra sudarytas įgyvendinant priimtą sprendimą⁸⁶, t.y. kartu naudojant ir kitas kreditoriaus interesų gynimo priemones, įtvirtintas Civiliniame kodekse⁸⁷.

Taigi siekiant organo sprendimą pripažinti negaliojančiu remiantis kreditorių teisių ir interesų pažeidimo faktu, būtina nustatyti, ar toks bendrovės organo sprendimas pažeidė kreditoriaus interesus (bendrovė tapo nemoki, ypač sumažėjo jos turtas ar buvo koku nors kitu būdu pažeistos kreditoriaus teisės) bei ar toks bendrovės organo sprendimo priėmimas nebuvo imperatyviai numatytas teisės aktų nuostatomis ar teismo sprendimu.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą bei atliekant Lietuvos teismų praktikos analizę, darytina išvada, jog nors Civilinio kodekso 2.82 straipsnyje yra įtvirtinti keturi atskiri juridinių asmenų organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindai, paprastai organų sprendimai pripažįstami remiantis ne vienu, o bent keletu iš jų, o kartais – net jais visais. Taip atsitinka dėl to, jog juridinio asmens steigimo dokumentai turi būti parengti taip, jog atitiktų imperatyvių įstatymo normų reikalavimus. Todėl, jei sprendimas prieštarauja (turinio požiūriu) juridinio asmens steigimo dokumentams, jis paprastai prieštarauja ir imperatyvioms įstatymų normoms.

Panašiai yra ir su juridinių asmenų organų sprendimų prieštaravimu sąžiningumo bei protingumo principams. Pavyzdžiui, siekiant įvertinti, ar bendrovės narys elgiasi protingai ir sąžiningai, pirmiausia reikės įvertinti jo elgesį remiantis elgsenos atitikimu teisės aktų ar kitų bendrovės nariui privalomų dokumentų (pavyzdžiui, bendrovės steigimo dokumentų) reikalavimams. Nustačius, jog bendrovės narys yra nesąžiningas, nes nesilaiko teisės aktais jam nustatytų įpareigojimų, paprastai bus nustatoma ir tai, jog toks nesilaikymas prieštarauja bendrovės steigimo dokumentams ir/ arba imperatyvioms įstatymo normoms.

Vienintelis juridinio asmens organo sprendimo pripažinimo negaliojančiu pagrindas, kuris ne taip tampriai susijęs su kitais trimis, yra kreditoriaus teisių ar interesų pažeidimas. Galbūt todėl, analizuojant Lietuvos teismų praktiką dėl juridinių asmenų organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais, jis sutinkamas rečiausiai. Tačiau, kaip minėta anksčiau, šis sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindas naudojamas kaip tokiu sprendimu priimto sandorio nugalinėjimo įrodinėjimų dalis, todėl dažnai vartojamas

---

⁸⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „*Domus altera*“ v. BUAB „*Profesjonų autoūkis*“, Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, likviduojamas Specialusis fondas veikiančioms ir besisteigiančioms profesinėms sąjungoms remti, Nr. 3K-3-287/2008.

⁸⁷ Civilinio kodekso VI knygos I dalies IV skyrius.

kartu su kitais kreditorių teisių gynimo būdais, siekiant pripažinti negaliojančiu pirmiausia ne bendrovės organo priimtą sprendimą, o bendrovės vardu pagal tokį sprendimą sudarytą sandorį.

3. BENDROVĖS ORGANŲ KOMPETENCIJA IR JŲ SPRENDIMAI

Juridinio asmens organų kompetenciją nustato Civilinis kodeksas bei atskiri konkrečios rūšies juridinių asmenų veiklą reglamentuojantys įstatymai. Taigi bendrovių kompetencija bei jų sprendimų priėmimas be Civilinio kodekso nuostatų taip pat yra reglamentuojami Akcinių bendrovių, Žemės ūkio bendrovių, Kooperatinių bendrovių įstatymo nuostatomis. Bendrovių veikloje jų organų kompetencija nurodoma bendrovių steigimo dokumentuose, kuriuose numatoma, kokius organus turi turėti konkretaus tipo bendrovė.

Analizuojant teismų praktiką, „kompetencijos pažeidimo“ sąvoka nėra plačiau išaiškinta. Tačiau sistemiškai aiškinant Civilinio kodekso normas bei teisės doktrinoje pateikiamus Civilinio kodekso normų išaiškinimus, bei atsižvelgiant į Civilinio kodekso 2.83 straipsnio komentarą⁸⁸, kuriame nurodoma, jog „savo kompetencijos pažeidimas reiškia ne tik juridinių asmenų organų atlikimą veiksmo, kuris nepriskirtas jų kompetencijai, bet ir bet kokių taisyklių, nustatytų kitų juridinio asmens organų, pavyzdžiui, juridinio asmens dalyvių susirinkimų, ar steigimo dokumentų, pažeidimą, įstatymų nustatytos kompetencijos viršijimą, išskyrus atvejus, kai įstatymas imperatyviai, tiesiogiai draudžia juridinio asmens valdymo organui atlikti tam tikrus veiksmus“, darytina išvada, jog visi juridinio asmens organo sprendimai, kurie gali būti pripažinti negaliojančiais pagal anksčiau šiame darbe išanalizuotus keturis juridinio asmens organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus, bei remiantis kuriais yra sudaromi bet kokio pobūdžio sandoriai, laikytini pažeidžiantys juridinio asmens valdymo organo kompetenciją.

Šioje darbo dalyje bus siekiama paanalizuoti skirtingų formų bendrovių organų kompetenciją, jų sprendimų priėmimo procedūras bei aspektus, kuriuos būtina įvertinti, siekiant pripažinti tokius sprendimus negaliojančiais pagal juridinio organo sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus, analizuotus antroje šio darbo dalyje.

3.1. DALYVIŲ SUSIRINKIMO KOMPETENCIJA IR SPRENDIMAI

Kaip minėta anksčiau, dalyvių susirinkimas – tai aukščiausios galios juridinio asmens atstovaujamas organas, kuris išreiškia juridinio asmens dalyvių bendrą nuomonę pagrindiniais juridinio asmens veiklos klausimais.

---

⁸⁸ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys. Justitia, Vilnius, 2002, p. 188.

Jau aptarta anksčiau, kad ribotos civilinės atsakomybės privačiuosiuose juridiniuose asmenyse (kooperatinėse bendrovėse, žemės ūkio bendrovėse, akcinėse bei uždaroiose akcinėse bendrovėse) dalyvių susirinkimas yra privalomas juridinio asmens organas. Pažymėtina, jog dalyvių susirinkimo kompetencijai priskirtini tik tokie klausimai, kurie nėra kasdienės juridinio asmens veiklos pobūdžio. Dalyvių susirinkimas paprastai keičia juridinio asmens steigimo dokumentus, sudaro valdymo ir/ar priežiūros organus, tvirtina metinę finansinę juridinio asmens atskaitomybę, taip pat sprendžia juridinio asmens pertvarkymo ar pabaigos klausimus⁸⁹.

Akcinių bendrovių įstatyme be anksčiau minėtų bei su jais susijusių veiksmų, priskirtinų dalyvių susirinkimo kompetencijai, taip pat išskirtini specifiniai organo veiksmai, susiję su vertybiniais popieriais: visuotinis acnininkų susirinkimas taip pat turi išimtinę teisę nustatyti bendrovės išleidžiamų akcijų klasę, skaičių, nominalią vertę ir minimalią emisijos kainą, priimti sprendimą konvertuoti bendrovės vienos klasės akcijas į kitos klasės akcijas, tvirtinti akcijų konvertavimo tvarką, išleisti konvertuojamąsias obligacijas, keisti uždarnosios akcinės bendrovės akcijų sertifikatus į akcijas, taip pat - atšaukti visiems acnininkams pirmumo teisę įsigyti konkrečios emisijos bendrovės akcijų ar konvertuojamųjų obligacijų ar bendrovei įsigyti savų akcijų⁹⁰.

Visuotinio acnininkų susirinkimo kompetencijai taip pat priskirtini ir klausimai, susiję su bendrovės kapitalu – visuotinis acnininkų susirinkimas priima sprendimus tiek dėl pelno (nuostolių) paskirstymo, tiek dėl rezervų sudarymo, naudojimo, sumažinimo ar naikinimo, tiek dėl įstatinio kapitalo padidinimo ar sumažinimo⁹¹.

Pažymėtina, jog, remiantis Acinių bendrovių įstatymo 20 straipsniu, visuotinis acnininkų susirinkimas, kaip aukščiausios galios bendrovės organas, taip pat turi teisę priimti nutarimus ir kitais klausimais, jei jie pagal kompetenciją Acinių bendrovių įstatymu nėra priskirti arba pagal esmę neturėtų būti priskirti kitiems bendrovės organams. Tokie klausimai turėtų būti nurodyti bendrovės įstatuose.

Šiek tiek kitaip yra su žemės ūkio bendrovių bei kooperatinių bendrovių narių susirinkimais.

Žemės ūkio bendrovių narių susirinkimo kompetencija numatyta Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnyje. Be anksčiau išvardintų bendrųjų dalyvių susirinkimo kompetencijai priskirtinų veiksmų grupių, žemės ūkio bendrovių narių susirinkimui būdinga ir tai, jog jis priima sprendimus dėl bendrovės filialų bei atstovybių steigimo ir

---

⁸⁹ Šiame darbe nesiekama išvardinti konkrečių veiksmų, priskirtinų atskiriems juridinio asmens organams konkrečios rūšies juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiais įstatymais, todėl akcentuojamos tik apibendrintos veiksmų rūšys ar atskirų veiksmų problematika ir specifika.

⁹⁰ Acinių bendrovių įstatymo 20 straipsnis.

⁹¹ Acinių bendrovių įstatymo 20 straipsnis.

uždarymo bei tvirtina bendrovės vidaus tvarkos taisykles, kas kitų juridinių asmenų organų sistemose yra priskirtina prie valdymo organų funkcijų. Atsižvelgiant į žemės ūkio bendrovės, kaip juridinio asmens organo, specifiką, išskirtina ir narių susirinkimo teisė į bendrovę priimti, iš jos atleisti bei šalinti bendrovės narius.

Kaip ir Akcinių bendrovių įstatyme, Žemės ūkio bendrovių įstatyme pateiktas bendrovės narių susirinkimo kompetencijai priskirtinų veiksmų sąrašas taip pat nėra baigtinis. Remiantis anksčiau minėta įstatymo nuostata, narių susirinkimas gali spręsti ir bet kokius kitus su bendrovės gamybine bei komercine veikla susijusius klausimus, nors jie ir nenumatyti įstatyme.

Manytina, jog tokia įstatymų leidėjo suformuluota nuostata nėra visiškai teisinga funkcijų tarp juridinių asmenų organų atskyrimo aspektu, tačiau atsižvelgiant į tai, jog žemės ūkio bendrovėse valdymo organo nariai yra renkami iš bendrovės narių, tokią nuostatą būtų galima priskirti specifiniam tokio tipo bendrovių reglamentavimui. Bet kokių atveju, klausimus, kurie specifiškai nenumatyti įstatyme, bet kuriuos turi teisę spręsti narių susirinkimas, reikėtų apibrėžti bendrovės įstatuose.

Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo 16 straipsnis numato panašią nuostatą, kaip ir Žemės ūkio bendrovių įstatymas – čia narių susirinkimo kompetencijai taip pat priskirta priimti sprendimus dėl priėmimo į kooperatinės bendrovės narius, pašalinimo iš jų ar narystės pasibaigimo. Pažymėtina, jog narių susirinkimas sprendimų dėl narių priėmimo ir narystės pasibaigimo priėmimą gali pavesti bendrovės valdybai.

Be to, kad, kaip ir žemės ūkio bendrovių atveju, kooperatinių bendrovių narių susirinkimo kompetencijai yra priskirti klausimai dėl bendrovės filialų ir atstovybių steigimo ar uždarymo bei bendrovės organų darbo reglamentų tvirtinimo, kas, kaip minėta anksčiau, patenka į valdymo organų funkcijas, kooperatinių bendrovių narių susirinkimas taip pat priima sprendimus dėl ilgalaikio turto įgijimo, perleidimo, nuomos ar įkeitimo, ilgalaikių paskolų paėmimo ir suteikimo, laidavimo ar garantavimo už kitų ūkio subjektų prievoles, jeigu šių sandorių suma viršija 1/10 kooperatinės bendrovės nuosavo kapitalo vertės. Panaši nuostata yra suformuluota ir Akcinių bendrovių įstatyme, tačiau šių sprendimų priėmimas yra priskirtas valdybos kompetencijai.

Nors kooperatinės bendrovės savo valdymo struktūra yra panašesnės į akcines bendroves, kaip minėta kalbant ir apie žemės ūkio bendroves, manytina, jog tam tikros funkcijos, savo esme labiau priskirtinos valdymo organų kompetencijai, šiuo atveju yra priskiriamos visuotinio narių susirinkimo kompetencijai dėl kooperatinių bendrovių specifiškumo.

Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatyme pateiktas narių susirinkimo kompetencijai priskirtinų veiksmų sąrašas taip pat nėra baigtinis – bendrovės narių susirinkimas gali spręsti ir kitus klausimus, numatytus kooperatinės bendrovės įstatuose⁹².

Remiantis anksčiau išdėstytu, galima daryti išvadą, jog, nepaisant to, kad dalyvių susirinkimo kompetencijai paprastai priskiriami klausimai, nesusiję su kasdienine juridinio asmens veikla, atsižvelgiant į juridinio asmens vykdomos veiklos bei organų struktūros specifiką, dalyvių susirinkimui gali būti priskirtos ir funkcijos, kurios savo esme labiau priskirtinos valdymo organų kompetencijai. Nors toks kompetencijos suliejimas atskirais atvejais gali padaryti žalos (pavyzdžiui, apriboti juridinio asmens valdymo organų laisvę įgyvendinant kasdienę juridinio asmens veiklą), šiuo atveju, minėta, kompetencijos suliejimas yra pagrįstas tik atskirų juridinių organų specifika, todėl didelės žalos juridiniam asmeniui rizika nėra įžvelgtina.

Įgyvendindami savo kompetenciją, visuotiniai bendrovių narių susirinkimai priima sprendimus. Siekiant nustatyti, ar juridinio asmens dalyvių susirinkimų priimami sprendimai yra teisėti, būtina įvertinti toliau nurodytus aspektus:

- a) dalyvių susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisės įgyvendinimą;
- b) informavimo apie šaukiamą dalyvių susirinkimą įgyvendinimą;
- c) visuotinio narių susirinkimo darbotvarkės parengimą;
- d) visuotinio narių susirinkimo kvorumo nustatymą;
- e) narių susirinkimo sprendimų priėmimo reikalavimų įgyvendinimą.

Dalyvių susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisės įgyvendinimas:

Akcinių bendrovių įstatymo 24 straipsnyje numatyta, jog ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo bendrovės finansinių metų pabaigos privalo būti sušauktas eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas. Identiškos formuluotės bei terminai numatyti ir Žemės ūkio bendrovių⁹³ bei Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų)⁹⁴ įstatymuose.

Esant Akcinių bendrovių įstatyme numatytoms aplinkybėms, gali būti šaukiamas ir neeilinis visuotinis akcininkų susirinkimas. Remiantis šio įstatymo 24 straipsnio nuostatomis, neeilinis visuotinis akcininkų susirinkimas šaukiamas, jei: a) bendrovės nuosavas kapitalas tampa mažesnis kaip 1/2 įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo (jei šis klausimas nėra svarstomas eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo metu); b) visuotinio akcininkų susirinkimo išrinktų bendrovės organų narių lieka mažiau, nei 2/3 bendrovės

⁹² Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnis.

⁹³ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnis.

⁹⁴ Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnis.

įstatuose nurodyto jų skaičiaus arba jų skaičius tampa mažesnis už įstatymų numatytą minimalų; c) atsistatydina ar toliau savo pareigų negali eiti bendrovės vadovas (jei bendrovėje veikia tik vienasmenis valdymo organas); d) baigiasi įstatuose nurodytas terminuotas bendrovės veiklos terminas; e) to reikalauja visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo teisę turintys akcininkai ar bet kuris iš juridinio asmens organų; e) audito įmonė nutraukia su bendrove sutartį ar dėl kitų priežasčių negali patikrinti bendrovės metinės finansinės atskaitomybės (jei bendrovėje auditas yra privalomas); f) to reikia pagal teisės aktų ar bendrovės įstatų reikalavimus.

Kokioms konkrečioms sąlygoms esant yra šaukiamas neeilinis narių susirinkimas kooperatinėse bendrovėse, iš šiuos juridinius asmenis reglamentuojančio įstatymo nėra aišku. To taip pat nenumato ir Žemės ūkio bendrovių įstatymas, numatydamas tik imperatyvią nuostatą, jog bendrovės susirinkimai turi būti šaukiami ne rečiau kaip du kartus per metus⁹⁵. Tokia Žemės ūkio bendrovių įstatymo nuostata yra diskutuotina, nes, jei taikytume Akcinių bendrovių įstatymo analogiją, siekiant sušaukti neeilinį visuotinį narių susirinkimą, yra būtina, jog įvyktų tam tikros anksčiau numatytos sąlygos. Jei tokios sąlygos neįvyksta, neeilinio susirinkimo tiesiog nėra būtinybės šaukti. Tokiu atveju imperatyvi Žemės ūkio bendrovių norma, jog bendrovės susirinkimai turi būti šaukiami ne mažiau kaip dukart per metus, tiesiog netenka prasmės.

Visuotinio akcininkų susirinkimo akcinėje ar uždarojoje akcinėje bendrovėje sušaukimo teisę turi vienasmenis valdymo organas (jei bendrovėje nesudaromas kolegialus valdymo organas); akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/10 visų balsų (jei įstatuose nėra nustatytas kitas balsų skaičius); kolegialus valdymo organas bei priežiūros (kontrolės) organas, kurie bendrovės vadovui pateikia paraišką dėl akcininkų susirinkimo šaukimo. Visuotinis akcininkų susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip per 40 dienų nuo šios paraiškos gavimo⁹⁶.

Per 10 dienų nuo anksčiau minėtos paraiškos gavimo, sprendimą dėl visuotinio akcininkų sušaukimo paprastai priima kolegialus bendrovės valdymo organas (valdyba), ar, tam tikrais atvejais – bendrovės vienasmenis valdymo organas. Jei bendrovės valdymo organas tokio sprendimo per anksčiau numatytą terminą nepriima, visuotinis akcininkų susirinkimas gali būti šaukiamas akcininkų, kuriems priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip pusę visų balsų, sprendimu.

Pažymėtina, jog visuotinis akcininkų susirinkimas gali būti šaukiamas ir teismo sprendimu, jei, Akcinių bendrovių įstatyme numatytais atvejais į teismą kreipėsi bent

---

⁹⁵ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnis.

⁹⁶ Akcinių bendrovių įstatymo 23 straipsnis.

vienas bendrovės akcininkas ar kreditorius, ar akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisę turintys asmenys⁹⁷.

Remiantis Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnio nuostatomis, pažymėtina, jog žemės ūkio bendrovės narių susirinkimus šaukia bendrovės valdyba (administracija). Ji, savo iniciatyva bei kai to reikalauja bendrovės revizijos komisija (revizorius), taip pat gali šaukti ir neeilinius bendrovės narių susirinkimus. Bendrovės neeilinio narių susirinkimo sušaukimo teisę taip pat turi ir bendrovės nariai, turintys ne mažiau kaip 1/4 visų balsų. Bendrovės valdybai (administracijai), kaip ir akcinių bei uždaryjū akcinių bendrovių atveju, yra pateikiama rašytinė paraiška dėl bendrovės narių susirinkimo sušaukimo. Šiuo atveju skiriasi tik Akcinių bendrovių įstatyme bei Žemės ūkio bendrovių įstatyme nurodyti terminai – žemės ūkio bendrovės narių susirinkimas privalo būti sušauktas per 10 dienų nuo tokio pareiškimo pateikimo dienos, o ne per 40, kaip tai numatyta Akcinių bendrovių įstatyme.

Tuo tarpu kooperatinėse bendrovėse narių susirinkimo sušaukimo teisę turi kooperatinės bendrovės valdyba (arba administracijos vadovas, jei ji nesudaroma) bei ne mažiau kaip 1/4 kooperatinės bendrovės narių⁹⁸. Per kiek laiko toks narių susirinkimas turi įvykti, Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas nenumato.

Informavimas apie šaukiamą dalyvių susirinkimą:

Asmuo ar asmenys, priėmę sprendimą sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą akcinėje ar uždarojoje akcinėje bendrovėje, pateikia bendrovei informaciją ir dokumentus, kuriais remiantis bendrovės vadovas parengia pranešimą apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą. Pranešimas apie visuotinį akcininkų susirinkimą turi būti viešai paskelbtas bendrovės įstatuose nurodytame dienraštyje arba pasirašytinai įteiktas ar registruotu laišku išsiųstas kiekvienam bendrovės akcininkui ne vėliau kaip likus 30 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo dienos (pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra priėmęs sprendimą, kuriame numatė, jog panešimo paskelbimo diena į šį trisdešimties dienų terminą neįskaitoma⁹⁹, todėl iš esmės ši norma numato 31 dienos iki visuotinio akcininkų susirinkimo terminą). Galima nesilaikyti imperatyvaus 30 dienų termino, jei visi bendrovės akcininkai su tuo raštiškai sutinka¹⁰⁰.

---

⁹⁷ *Ibidem*, 24 straipsnis.

⁹⁸ Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnis.

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje AB FM „Finasta“, G.B. v. AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“, AB „Lisco Baltic Service“, AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“, Nr. 3K-3-1322/2002.

¹⁰⁰ Akcinių bendrovių įstatymo 26 straipsnis.

Akcinių bendrovių įstatyme pateikiami informavimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą būdai laikytini minimaliu pranešimo apie rengiamą visuotinį akcininkų susirinkimą standartu. Tačiau pažymėtina, jog bendrovės įstatuose yra leidžiama numatyti ir griežtesnę akcininkų informavimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą tvarką, pavyzdžiui, paskelbiant bendrovės įstatuose numatyttame dienraštyje ir kartu išsiunčiant tokį pranešimą kiekvienam akcininkui registruotu laišku, tiek, kiek tokia tvarka neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms bei bendriesiems protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principams¹⁰¹.

Žemės ūkio bendrovėse apie šaukiamą susirinkimą bendrovės valdyba (administracija) praneša bendrovės nariams raštu ar koku kitu sutartu būdu ne vėliau kaip prieš 7 dienas iki bendrovės narių susirinkimo¹⁰², o Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas iš viso detalai nereglamentuoja informavimo apie susirinkimą tvarkos – tokia tvarka numatoma konkrečios bendrovės įstatuose¹⁰³. Atsižvelgiant į tai, jog iš principo tiek Žemės ūkio bendrovių įstatymas, tiek Kooperatinių bendrovių įstatymas leidžia bendrovės nariams patiems apsispręsti dėl informavimo apie šaukiamą narių susirinkimą tvarkos, Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, reglamentuojančios informavimą apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą, šiuo atveju gali atlikti tik rekomendacinio pobūdžio funkciją.

Norėčiau pabrėžti, jog informavimas apie šaukiamą narių susirinkimą – labai svarbus sprendimo priėmimo teisėtumo klausimo prasme. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra ne kartą pasisakęs, kaip turėtų būti pranešama apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą, kad jis galėtų teisėtai priimti sprendimus ir pastarieji nebūtų pripažįstami negaliojančiais remiantis Civilinio kodekso 2.82 straipsnyje numatytais pagrindais. Manytina, jog tokios taisyklės pagal analogiją gali būti taikomos ir kitų formų bendrovių pranešimams apie visuotinius narių susirinkimus.

Bene išsamiausiai Teismas šiuo klausimu pasisakė byloje *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir S. J.*¹⁰⁴ Šioje byloje teismas nurodė, jog teismai, nagrinėdami ginčus dėl visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais, negali apsiriboti vien tik formaliu pranešimo atitikimo bendrovės įstatams konstatavimu, o turi aiškintis, ar bendrovės įstatuose nustatyta tvarka iš tikrųjų buvo racionaliai realizuota ir sudarė visiems akcininkams galimybę sužinoti apie šaukiamą akcininkų susirinkimą.

---

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“*, Nr. 3K-3-878/2002.

¹⁰² Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnis.

¹⁰³ Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnis.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir S. J.*, Nr. 3K-3-383/2000.

Teismas nustatė, jog, siekiant įvertinti, ar nebuvo pažeista visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarka, būtina atsižvelgti į:

a) pranešimo akcininkams būdą, kai įstatuose yra įtvirtinta dispozityvi pranešimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą nuostata. Jei bendrovės įstatuose yra nustatytas ne vienas, o du ar daugiau pranešimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą būdų, teismui reikia atsižvelgti į tai, kuris iš tų būdų buvo naudojamas bendrovės praktikoje. Jeigu bendrovės praktikoje anksčiau buvo naudojamas vienas pranešimo būdas, tai vėliau jo atsisakyti ir pradėti naudoti kitą alternatyvų pranešimo būdą būtų protinga tik esant svarbioms priežastims. Tokiu atveju sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principai reikalautų, kad už tinkamą visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą atsakingas asmuo iš anksto praneštų akcininkams apie pranešimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą būdo pakeitimą¹⁰⁵.

Žinoma, kuri iš alternatyvių būdų pasirinkti, bendrovė turėtų nuspręsti atsižvelgdama į ekonomiškiausią ir optimaliausią bendrovės akcininkų informavimo būdą. Teismas yra konstatavęs, jog kai akcininkų bendrovėje daug, racionaliausia pranešimą apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą paskelbti viešai, t. y. įstatuose nurodytame dienraštyje. Tačiau kai akcininkai tik keli ar kai su akcininkais bendraujama reguliariai (pavyzdžiui, jie ne tik yra bendrovės akcininkais, bet joje dirba), racionaliau pranešimą įteikti pasirašytinai ar siunčiant registruotu laišku¹⁰⁶.

b) akcininko, kuriam nebuvo pranešta apie susirinkimą, turimų akcijų skaičių ir šio akcininko galimą įtaką balsavimo rezultatams, jei pastarasis susirinkime būtų dalyvavęs. Teismas laikosi pozicijos, jog visuotinių akcininkų susirinkimų sprendimai neturėtų būti pripažįstami negaliojančiais vien tik dėl formalių pažeidimų, nesukeliančių neigiamų pasekmių nei bendrovei, nei jos akcininkams ar viešajam interesui¹⁰⁷, todėl šis aspektas vertinant visuotinio akcininkų susirinkimo pažeidimus laikytinas ypač svarbiu. Jei akcininkas, kuriam nebuvo pranešta apie susirinkimą, galėjo įtakoti ir/ ar pakeisti susirinkimo, kuriame nedalyvavo, rezultatus, jei būtų jame dalyvavęs, netinkamas pranešimas apie šaukiamą akcininkų susirinkimą pagal aplinkybes gali būti vertinamas kaip nesąžiningas atsakingo bendrovės organo elgesys. Tuo tarpu, jei akcininkas iš esmės negalėjo daryti įtakos sprendimų priėmimui, ir susirinkimo priimti sprendimai nesukėlė

---

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *A.K. v. UAB „Actual city media“*, Nr. 3K-3-73/2006.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje *V.S. ir D.S. v. AB „Stumbras“*, Nr. 3K-3-856/2001; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“*, Nr. 3K-3-878/2002.

akcininkui neigiamų pasekmių, nėra ir pagrindo pripažinti tokio susirinkimo priimtus sprendimus negaliojančiais¹⁰⁸.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo formuojamoje teismų praktikoje taip pat išskyrė ir probleminius specifinius atvejus, kai akcininkams apie šaukiamą visuotinį susirinkimą yra pranešama registruotu laišku. Teismas konstatavo, jog tam, kad akcininkas apie įvyksiantį akcininkų susirinkimą būtų informuotas tinkamai, neužtenka vien tik pranešimų išsiuntimo registruotu laišku fakto, nes tokia įstatyme suformuota nuostata leidžia pagrįstai tikėtis, jog toks laiškas akcininkui bus įteiktas asmeniškai¹⁰⁹.

c) siekiant išsiaiškinti, ar visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos pažeidimas gali įtakoti tokio susirinkimo sprendimo pripažinimą negaliojančiu, būtina įvertinti aplinkybę, ar susirinkimo sušaukimo (akcininkų informavimo) tvarkos pažeidimas turėjo neigiamų pasekmių pačiam akcininkui arba viešajam interesui. Jei neigiamų pasekmių nekilo, nėra jokio pagrindo naikinti sprendimą.

Taigi darytina išvada, jog, siekiant įgyvendinti bei užtikrinti bendrovės ir akcininko interesų pusiausvyrą, visuotinių narių susirinkimų sprendimai turėtų būti naikinami tik jei pažeidimo, kuris prieštarauja sprendimą prašančio panaikinti asmens interesams ar viešajam interesui, padarinių negalima pašalinti jokiais kitais būdais. Tokios nuostatos turėtų būti laikomasi atsižvelgiant į tai, kad visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų naikinimas, nesant tam pakankamo pagrindo, gali paralyžiuoti bendrovės veiklą, sukelti nuostolių ne tik bendrovei, bet ir jos nariams.

Dalyvių susirinkimo darbotvarkė:

Remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 25 straipsnio nuostatomis, akcinės ar uždarosios akcinės bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę rengia susirinkimą šaukiantis asmuo ar asmenys. Visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkė ir projektai privalo būti patvirtinti ne vėliau kaip likus 10 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo. Per 10 dienų, likusių iki visuotinio akcininkų susirinkimo dienos, akcininkams turi būti sudaryta galimybė susipažinti su visais bendrovės turimais dokumentais, susijusiais su šaukiamu visuotiniu akcininkų susirinkimu.

Atkreiptinas dėmesys, jog Akcinių bendrovių įstatymas numato, kad visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatorių siūlomus klausimus į susirinkimo

---

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje *D.Š. v. UAB „Kamineras“*, Nr. 3K-3-114/2006.

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *A.K. v. UAB „Actual city media“*, Nr. 3K-3-73/2006.

darbotvarkę įtraukti privaloma, jei tik jie atitinka visuotinio akcininkų susirinkimo kompetenciją.

Kaip tiksliai turėtų būti parengta visuotinio narių susirinkimo darbotvarkė, teisės aktai nenumato. Todėl praktikoje dažnai susiduriama su problema, kai visuotinio narių susirinkimo darbotvarkė apibūdinama tik bendrais bruožais.

Išaiškinimą šiuo klausimu pateikia teismų praktika. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas anksčiau minėtoje civilinėje byloje *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir S. J.*¹¹⁰ numatė, jog pranešime apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą nurodytas darbotvarkės projektas turi būti tikslus ir neklaidinantis. Pažeidus šiuos reikalavimus, negalima laikyti, jog buvo tinkamai informuota apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą.

Panašiai formuluojama ir kitoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje, kurioje Teismas pasisakė, jog esant darbotvarkėje netikslumų, gali būti konstatuotinas materialinės teisės normų, reglamentuojančių informavimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą, pažeidimas, todėl susirinkimo metu priimti sprendimai gali būti pripažinti naikintinais¹¹¹.

Vertinant anksčiau išdėstyta, manytina, jog Teismas galėtų detalizuoti savo išaiškinimus, nes formuluotė, jog darbotvarkė turi būti išdėstyta „tiksliai ir neklaidinančiai“ yra vertinamoji sąvoka.

Žemės ūkio bendrovių įstatyme¹¹² numatyta tik tiek, kad bendrovės valdyba (administracija) bendrovės nariams nustatytu terminu praneša apie šaukiamą susirinkimą ir numatytą darbotvarkę. Atsižvelgiant į tai, kad, kaip minėta anksčiau, žemės ūkio bendrovių narių susirinkimas turi būti sušautas per 10 dienų nuo paraiškos dėl bendrovės narių susirinkimo sušaukimo pateikimo, o apie šaukiamą susirinkimą bendrovės valdyba (administracija) praneša bendrovės nariams raštu ar koku kitu sutartu būdu ne vėliau kaip prieš 7 dienas iki bendrovės narių susirinkimo, manytina, jog šaukiamo susirinkimo darbotvarkė turėtų būti pateikiama kartu su ar iškart po paraiškos dėl susirinkimo pateikimo, bet ne vėliau kaip likus 7 dienoms iki bendrovės narių susirinkimo, kad bendrovės valdyba (administracija) galėtų tinkamai ir laiku informuoti bendrovės narius, o pastarieji turėtų teisę susipažinti su dokumentais, susijusiais su šaukiamu narių susirinkimu.

---

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir S. J.*, Nr. 3K-3-383/2000.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje *A.K. v. UAB „Viržinta“*, Nr. 3K-3-1128/2003.

¹¹² Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnis.

Kaip ir informavimo apie šaukiamą susirinkimą, taip ir narių susirinkimo darbotvarkės sudarymo tvarka nereglamentuojama Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymu¹¹³, o yra numatoma konkrečios bendrovės įstatuose. Taigi šiuo atveju bendrovės nariai turi galimybę bendrovės įstatuose nusistatyti taisykles, kurios neprieštarautų imperatyvioms teisės aktų normoms bei protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principams.

Dalyvių susirinkimo kvorumas:

Tiek pagal Akcinių bendrovių įstatymo 27, tiek pagal Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21, tiek Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnyje suformuotus reikalavimus, bendrovių narių susirinkimai gali priimti sprendimus ir laikomi įvykusiais, jei juose dalyvaujančių bendrovės dalyvių narių balsų skaičius sudaro daugiau kaip pusę visų balsų. Pažymėtina, jog nors teisė dalyvauti visuotiniuose dalyvių susirinkimuose bei pagal akcijų suteikiamas teises juose balsuoti yra įstatymo ginamos neturtinės akcininkų teisės, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, jog šių akcininkų teisių pažeidimas nėra besąlyginis akcininkų susirinkimų sprendimų negaliojimo pagrindas¹¹⁴.

Susirinkimo kvorumas nustatomas remiantis dalyvių registracijos sąrašu. Pažymėtina, jog teisę dalyvauti visuotiniame dalyvių susirinkime turi bei į registracijos sąrašą yra traukiami:

a) asmenys, visuotinio dalyvių susirinkimo dieną (o akcinių bendrovių atveju – susirinkimo apskaitos (t.y., penktosios darbo dienos iki visuotinio akcininkų susirinkimo ar pakartotinio akcininkų susirinkimo) dienos pabaigoje buvę) bendrovės dalyviais;

b) dalyvių įgalioti asmenys (jei dalyvis – fizinis asmuo, jo įgaliojime turi būti nurodyta dokumento sudarymo data, jis turi būti pasirašytas bei patvirtintas notariškai; jei dalyvis – juridinis asmuo, jo įgaliojime turi būti nurodyta dokumento sudarymo data, įgaliojimas turi būti pasirašytas juridinio asmens vadovo ir patvirtintas bendrovės antspaudu; jei dalyvis – užsienio fizinis ar juridinis asmuo, toks įgaliojimas turi būti patvirtintas bei pasirašytas laikantis atitinkamos valstybės teisės aktų nustatytų reikalavimų bei legalizuotas ar patvirtintas apostile);

c) asmenys, su kuriais sudaryta balsavimo teisės perleidimo sutartis (pažymėtina, jog tokia sutartis išgalioja nuo jos bei joje numatytų duomenų atskleidimo juridiniam asmeniui).

---

¹¹³ Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnis.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *J.K. v. UAB „Vilties vaistinė“*, Nr. 3K-3-1712008.

Nagrinėjant narių susirinkimo kvorumo nustatymo problematiką, pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs dėl sąvokos „dalyvauti“, praktikoje sukeliančios tam tikrų neaiškumų, reikšmės dalyvavimo visuotinio akcininkų susirinkimo kontekste. Atsižvelgiant į tai, jog kvorumo skaičiavimui pagrindinę reikšmę turi atvykusių į susirinkimą akcininkų turimų akcijų skaičius bei į tai, jog lingvistiškai aiškinant žodį „dalyvauti“ jis šiame kontekste suprantamas kaip turintis reikšmę „veikti drauge su kitais“, Teismas konstatavo, jog Akcinių bendrovių įstatymo prasme žodis „dalyvauti“ reiškia balsuoti, priimti nutarimus kartu su kitais akcininkais, o ne tik faktinį akcininko dalyvavimą susirinkime¹¹⁵. Tokiai teismo pozicijai turėtų būti pritarina.

Pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas teismų praktiką, atkreipia dėmesį ir į tai, jog kai dėl kokių nors priežasčių (pavyzdžiui, pritaikius laikinąsias apsaugos priemones), bendrovės, kuri yra kito juridinio asmens dalyve, vadovui yra apribojama teisė sudarinėti bendrovės vardu sandorius, dar nereiškia, jog bendrovė, atstovaujama savo vadovo, negali įgyvendinti savo neturtinės teisės dalyvauti ir balsuoti bendrovei priklausančiomis akcijomis visuotiniame akcininkų susirinkime¹¹⁶, nes, pirma, balsavimas, nors ir būdamas valiniu veiksmu bei atsižvelgiant į tai, kad juo siekiama tam tikrų pasekmių, nėra laikomas sandoriu, ir, antra, remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 16 straipsnio nuostatomis, teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime gali būti uždrausta ar apribota tik įstatymų numatytais atvejais bei kai ginčijama nuosavybės į akcijas teisė, tuo tarpu uždraudimas bendrovės vardu sudarinėti sandorius nepatenka nei į pirmą, nei pastarąją sritį.

Nustačius, kad kvorumas yra, laikoma, jog jis yra viso susirinkimo metu. Tuo atveju, jei kvorumas nenustatytas, visuotinis akcininkų susirinkimas laikomas neįvykusių ir ne anksčiau kaip po 5 bei ne vėliau kaip po 30 dienų nuo neįvykusio akcininkų susirinkimo dienos turi būti sušauktas pakartotinis akcininkų susirinkimas. Jis šaukiamas pagal neįvykusio susirinkimo darbotvarkę, kvorumo reikalavimas jam nebetaikomas.

Remiantis Žemės ūkio įstatymo¹¹⁷ nuostatomis, jei kvorumas nenustatytas, narių susirinkimas laikomas neįvykusių. Tokiu atveju per 15 dienų nuo neįvykusio narių susirinkimo dienos turi būti sušauktas pakartotinis narių susirinkimas, kuriame sprendimai priimami remiantis neįvykusio susirinkimo darbotvarke, jei jame dalyvaujančių narių balsų skaičius sudaro ne mažiau kaip 1/4 visų narių balsų.

---

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje D.Š. v. UAB „Kaminera“, Nr. 3K-3-96/2006.

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje A.K. bei UAB „Kriptonika“ v. I.D., A.D., V.P., UAB „Ashburn International“ bei UAB „Penki kontinentai“, Nr. 3K-3-135/2008.

¹¹⁷ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21 straipsnis.

Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatyme¹¹⁸ taip pat numatyta, jog jei kvorumas nenustatytas, turi būti šaukiamas pakartotinis narių susirinkimas, kuriame sprendimai gali būti priimami, jeigu jame dalyvauja ne mažiau kaip 1/3 kooperatinės bendrovės narių. Jei ir į pakartotinai sušauktą narių susirinkimą neatvyko pakankamas narių skaičius, kad būtų galima priimti sprendimus pagal nustatytą darbotvarkę, šaukiamas dar vienas susirinkimas, kuriame sprendimai priimami esant bet kokiam kooperatinės bendrovės narių skaičiui. Atkreiptinas dėmesys, jog šis įstatymas, kitaip nei kiti kartu aptariami šiame darbe, nenumato, per kokį terminą turi būti sušauktas pakartotinis ar pakartotinio pakartotinis narių susirinkimas, todėl, remiantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, šiuo aspektu turėtų būti vadovaujamosi įstatymo analogija.

Dalyvių susirinkimo sprendimų priėmimas:

Atsižvelgiant į Akcinių bendrovių įstatymo 27 straipsnyje numatytus reikalavimus, visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas laikomas priimtu, jie už jį gauta daugiau akcininkų balsų negu prieš. Pažymėtina, jog pats įstatymas ar bendrovės įstatai gali numatyti didesnės balsų daugumos reikalavimus.

Būtina atkreipti dėmesį, jog anksčiau minėta įstatymo norma numato imperatyvias nuostatas, pagal kurias akcininkų sprendimas turi būti priimtas ne mažesne kaip 2/3 visų visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvaujančių akcininkų kvalifikuota balsų dauguma. Tokia balsų dauguma būtina:

- a) keičiant bendrovės įstatus;
- b) nustatant bendrovės išleidžiamų akcijų klasę, skaičių, nominalią vertę ir minimalią emisijos kainą;
- c) konvertuojant bendrovės vienos klasės akcijas į kitos, tvirtinant akcijų konvertavimo tvarką, išleidžiant konvertuojamąsias obligacijas;
- d) keičiant uždarosios akcinės bendrovės akcijų sertifikatus į akcijas;
- e) priimant sprendimą dėl pelno (nuostolių) paskirstymo, rezervų sudarymo, naudojimo, sumažinimo ir naikinimo;
- f) priimant sprendimą padidinti ar sumažinti įstatinį kapitalą;
- g) priimant sprendimą sumažinti įstatinį kapitalą;
- h) priimant sprendimą dėl bendrovės reorganizavimo ar atskyrimo ir reorganizavimo ar atskyrimo sąlygų patvirtinimo, pertvarkymo, restruktūrizavimo, likvidavimo bei likvidavimo atšaukimo.

---

¹¹⁸ Kooperatinių bendrovių įstatymo 16 straipsnis.

Įstatymas numato ir imperatyvias nuostatas, pagal kurias akcininkų sprendimas turi būti priimtas ne mažesne kaip 3/4 visų visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvaujančių akcininkų kvalifikuota balsų dauguma, kai priimamas sprendimas dėl pirmumo teisės įsigyti bendrovės išleidžiamų konkrečios emisijos akcijų ar konkrečios emisijos konvertuojamųjų obligacijų atšaukimo visiems bendrovės akcininkams.

Pažymėtina, jog kvalifikuotos balsų daugumos nustatymas įstatyme yra nulemtas sprendžiamo klausimo svarbos bei jo aktualumo kiekvienam bendrovės akcininkui. Todėl sprendžiant, ar visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu dėl imperatyviai nurodytos kvalifikuotos balsų daugumos nesilaikymo, ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas ir į tai, ar akcininkams buvo akcininkams buvo tinkamai pranešta apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą, ar buvo suteikta galimybė jame dalyvauti bei ar formaliai nebuvo suvaržyta galimybė išreikšti savo valią¹¹⁹.

Visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai yra protokoluojami. Protokolas turi būti surašytas ir atitinkamų asmenų pasirašytas ne vėliau kaip per 7 dienas nuo visuotinio akcininkų susirinkimo dienos. Protokolas gali būti nerašomas tik dviem atvejais: a) kai yra tik vienas bendrovės akcininkas; b) kai visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą pasirašo visi bendrovės akcininkai¹²⁰.

Taip pat reiktų akcentuoti, jog, remiantis EB Tarybos Dvyliktoji bendrovių teisės direktyva dėl vienanarių uždarųjų akcinių bendrovių¹²¹ bei įgyvendinant šios direktyvos nuostatas Akcinių bendrovių įstatymu, laikytina, jog vienintelis bendrovės narys savo įgaliojimais prilygsta visuotiniam akcininkų susirinkimui, o, kaip minėta anksčiau, jo raštiški sprendimai prilyginami visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimams. Kai bendrovėje yra tik vienas akcininkas, jo sprendimų galima neprotokuluoti.

Siekiant pripažinti visuotinio akcininko sprendimus negaliojančiais vadovaujantis netinkama jų forma arba įforminimu, būtina atkreipti dėmesį, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi pozicijos, kad tinkamai neiforminus juridinio asmens organo sprendimo protokolo (pavyzdžiui, kai jo nepasirašo visi ar dalis jį pasirašyti privalančių asmenų), sprendimai, priimti juridinio asmens organo, netampa niekiniais. Tinkamas sprendimo neiforminimas sukelia kitokias teises pasekmes – tokio sprendimo priėmimo faktas,

---

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje *G.P. v. Lietuvos ir Italijos UAB „Lavestina“*, Nr. 3K-3-486/2006.

¹²⁰ Akcinių bendrovių įstatymo 29 straipsnis.

¹²¹ 1989 m. gruodžio 21 d. EB Tarybos Dvyliktoji direktyva Nr. 89/667/EEC. 1989, OJ L 395.

remiantis Civilinio kodekso 1.93 straipsnio nuostatomis, negali būti įrodinėjamas liudytojų parodymais¹²².

Tiek Žemės ūkio bendrovių įstatymo 21, tiek Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo 16 straipsnis numato, jog kooperatinės bendrovės narių susirinkimo sprendimai priimami kooperatinės bendrovės narių, užsiregistravusių susirinkimo dalyvių sąrašė, balsų dauguma ir nei vienas iš jų nenumato galimybės sugriežtinti sprendimų priėmimo tvarkos, bendrovės įstatuose numatant didesnės kvalifikuotos balsų daugumos reikalavimą. Tačiau ne mažiau kaip 2/3 kooperatinės bendrovės narių, užsiregistravusių susirinkimo dalyvių sąrašė, balsų dauguma priimami tokie toliau nurodyti sprendimai:

a) dėl bendrovės įstatų keitimo ir tvirtinimo;

b) dėl bendrovės reorganizavimo, pertvarkymo ar likvidavimo (šis sprendimas priimamas 2/3 narių dauguma ir pagal Žemės ūkio bendrovių įstatymą);

c) dėl kitų ūkio subjektų prievolių laidavimo ar garantavimo, turto įkeitimo, ilgalaikių paskolų paėmimo ir suteikimo, kai tokio sandorio suma yra didesnė kaip 1/10 kooperatinės bendrovės nuosavo kapitalo vertės (pažymėtina, jog toks sprendimas gali būti priimamas ir be narių susirinkimo sprendimo, jei tokių sandorių vertė per finansinius metus neviršija 1/10 kooperatinės bendrovės nuosavo kapitalo vertės).

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstyta, laikytina, jog, nors anksčiau minėtų juridinių asmenų dalyvių susirinkimai yra privalomi šių juridinių asmenų organai, tiek akcinės, tiek uždarnosios akcinės bendrovės, tiek kooperatinės ar žemės ūkio bendrovės savo esme yra panašios, jų dalyvių susirinkimo sprendimų priėmimo tvarka visgi skiriasi. Nepaisant keleto nuostatų, kurios yra skirtingos dėl konkrečių juridinių asmenų specifikos, didžiausi skirtumai pasireiškia daugiau techninio pobūdžio reikalavimuose (pavyzdžiui, dėl terminų pakartotinio narių susirinkimo sušaukimui), todėl kartais tiesiog neįmanoma taikyti įstatymo analogijos, nors specialiaisiais konkrečios formos bendrovę reglamentuojančiais įstatymais tam tikri klausimai ir lieka nereguliuoti.

Manytina, jog viena iš dalyvių susirinkimo sprendimų priėmimo panašiuose juridiniuose asmenyse problema – išsamus akcinių bei uždarytųjų akcinių bendrovių bei neišsamus žemės ūkio bei kooperatinių bendrovių veiklos reglamentavimas. Remiantis tuo, kad Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas bei Žemės ūkio bendrovių įstatymas yra gana neišsamūs, jų nereglamentuojantiems santykiams pagal analogiją būtų galima taikyti Akcinių bendrovių įstatymo nuostatas. Tačiau, kadangi šiuose įstatymuose

---

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Z.V. v. UAB „*Parex lizingas*“, R.B., B.S., Nr. 3K-3-644/2006.

tiems patiems veiksams atlikti nustatyti terminai, susirinkime dalyvaujančių narių skaičiaus reikalavimai ir pan. yra skirtingi, taikant įstatymo analogiją anksčiau minėtu pavyzdžiu, gali būti įneštas tik dar didesnis teisinis neaiškumas.

Iš tokios situacijos galimos dvi išeitys: a) įstatymų leidėjas galėtų dar labiau supaprastinti ir taip neišsamius Žemės ūkio bendrovių bei Kooperatinių bendrovių įstatymus, panaikindamas visus įmanomus nespecifinius neatitikimus Akcinių bendrovių įstatymo nuostatomis, kad, esant reikalui, būtų galima vadovautis Akcinių bendrovių įstatymu, arba b) galėtų padetalizuoti mažai reglamentuotas Žemės ūkio bendrovių ar Kooperatinių bendrovių įstatymo sritis, kad taikant šių įstatymų nuostatas nekiltų papildomų neaiškumų. Kiek įmanoma suvienodinti įvairių formų bendrovių nuostatas būtina ir dėl tos priežasties, jog naujai priimamiems įstatymams, kurie reglamentuoja tos pačios teisinės formos juridinius asmenis (pavyzdžiui, Europos kooperatinių bendrovių įstatymui) *mutatis mutandis* taikomos tiek Akcinių bendrovių, tiek Kooperatinių bendrovių įstatymų nuostatos ir problematika išskyla tada, kai vienodas sritis reglamentuojančios teisės normos viena kitai prieštarauja.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą bei apibendrinant taip pat galima teigti, jog visuotiniai dalyvių susirinkimai gali būti pripažinti negaliojančiais, jei: a) yra pažeistos imperatyvios teisės aktuose ar bendrovės steigimo dokumentuose nurodytos normos, reglamentuojančios susirinkimo sušaukimo iniciavimą, sušaukimą ir jo nutarimų priėmimą; b) toks nutarimas pažeidė ginčijančio asmens ar viešąjį interesą; c) ginčijantis sprendimą asmuo būtų turėjęs įtakos kitokio, nei kad šiuo metu priimtas, sprendimo priėmimui; bei d) priimto sprendimo pasekmių negalima panaikinti jokių kitu būdu, tik kaip panaikinant priimtą visuotinio dalyvių susirinkimo sprendimą¹²³.

3.2. VALDYMO ORGANŲ KOMPETENCIJA IR SPRENDIMAI

Kaip minėta anksčiau, juridinio asmens valdymo organas – tai pagrindinis juridinio asmens organas, kuris įgalina juridinį asmenį įgyvendinti juridinio asmens teises bei pareigas bei verstis ūkine veikla.

Pažymėtina, jog juridinio asmens valdymo organai dalyvauja juridinio asmens kasdieninėje veikloje. Jų paskirtis – spręsti kasdieninius bendrovės klausimus, sudaryti

---

¹²³ Panašius apibendrinimus pateikia ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje *G.P. v. Lietuvos ir Italijos UAB „Lavestina“*, Nr. 3K-3-486/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir S. J.*, Nr. 3K-3-383/2000.

sandorius, vykdyti prievoles bei atstovauti juridiniam asmeniui santykiuose su trečiaisiais asmenimis¹²⁴.

Atsižvelgiant į tai, kiek asmenų sudaro juridinio asmens valdymo organą, skiriami vienasmeniai (vadovas, administracijos vadovas, direktorius, generalinis direktorius, prezidentas ir pan.) bei kolegialūs (valdyba, taryba ir pan.) juridinio asmens valdymo organai.

Kaip minėta anksčiau, juridinis asmuo turi turėti bent vieną juridinio asmens valdymo organą. Jei juridinis asmuo turi tik vieną valdymo organą, toks juridinio asmens organas yra atsakingas tiek už išorinių (pavyzdžiui, atstovavimas juridiniam asmeniui santykiuose su trečiaisiais asmenimis), tiek už vidinių (pavyzdžiui, juridinio asmens valdymo politikos formavimas bei įgyvendinimas) funkcijų įgyvendinimą. Tuo tarpu jei juridiniame asmenyje sudaromi tiek kolegialus, tiek vienasmenis juridinio asmens valdymo organai, paprastai vienasmenis bendrovės valdymo organas yra atsakingas už kasdienių juridinio asmens reikalų tvarkymą, tuo tarpu kolegialus valdymo organas – už juridinio asmens valdymo strategijos organizavimą.

Jei juridinis asmuo turi tik kolegialų valdymo organą, tai jis, vykdydamas juridinio asmens vidines valdymo organo funkcijas, gali išskaidyti jam priklausančias funkcijas bei paskirstyti jas konkrečioms valdymo organų nariams, jei tai yra numatyta juridinio asmens steigimo dokumentuose. Tokiu atveju juridinio asmens valdymo organo nariai galėtų priimti asmeniškus sprendimus, remiantis konkrečia jiems priskirta kompetencija. Atkreiptinas dėmesys, jog toks valdymo organų funkcijų paskirstymas galimas tik jei tam pritaria visi valdymo organo nariai¹²⁵.

Civilinio kodekso 2.82 straipsnio trečiojoje dalyje numatytos pagrindinės vidinės valdymo organo funkcijos: valdymo organas atsako už finansinės atskaitomybės sudarymą, juridinio asmens dalyvių susirinkimo sušaukimą, duomenų ir dokumentų pateikimą juridinių asmenų registru, pranešimą juridinio asmens dalyviams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės juridinio organo veiklai, juridinio asmens veiklos organizavimą, dalyvių apskaitą bei veiksmus, nurodytus Civilinio kodekso 2.4 straipsnio 3 dalyje, jei kitaip nenumatyta atskirų juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose ar juridinio asmens steigimo dokumentuose. Pažymėtina, jog šios valdymo organo pareigos yra esminės, todėl, jei įstatymuose ar juridinio asmens dokumentuose

---

¹²⁴ BARANAUSKAS, Egidijus, *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008, p. 206.

¹²⁵ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Vilnius, 2002, p. 183.

nepaminėta, kuriam organui ši funkcija priskirta, laikoma, jog ji yra priskirta valdymo organui¹²⁶.

Remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 34 straipsnio nuostatomis, valdybos kompetencijai priskirtini tokie anksčiau neišvardinti veiksmai: a) bendrovės veiklos strategijos svarstymas ir tvirtinimas; b) metinio pranešimo svarstymas ir tvirtinimas; c) valdymo struktūros, darbuotojų pareigybių ir darbuotojų pareigybių, į kurias darbuotojai priimami konkurso tvarka, svarstymas ir tvirtinimas; d) informacijos, kuri laikoma bendrovės komercine paslaptimi nustatymas; e) sprendimo dėl bendrovės tapimo kito juridinio asmens steigėja ar dalyve priėmimas; f) sprendimo dėl bendrovės atstovybių ir filialų steigimo priėmimas; g) sprendimų dėl ilgalaikio turto, kurio balansinė vertė didesnė nei 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo ir hipotekos priėmimas; h) sprendimo dėl kitų asmenų prievolių, kurių suma didesnė kaip 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, įvykdymo laidavimo ar garantavimo priėmimas; i) sprendimo įsigyti ilgalaikio turto už kainą, didesnę nei 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, priėmimas. Tai nėra baigtinis valdybos kompetencijai priskirtinų veiksmų sąrašas – bendrovės valdyba gali priimti ir kitus sprendimus, kurie priskirtini jos kompetencijai ir yra numatyti teisės aktuose ar bendrovės steigimo dokumentuose.

Bendrovės steigimo dokumentai taip pat gali numatyti, jog valdyba, prieš priimdama sprendimus, numatytus ankstesnės pastraipos g-i punktuose, turi gauti visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą.

Jei bendrovėje yra tiek valdyba, tiek bendrovės vadovas, pastarojo funkcijos apsiriboja kasdieninės bendrovės veiklos organizavimu. Tuo tarpu, jei bendrovėje valdyba nesudaroma, bendrovės vadovas atlieka visas valdybai priskirtas funkcijas, išdėstytas anksčiau.

Pažymėtina ir tai, jog valdyba bendrovėje veikia pagal savo darbo reglamentą – jame bendrovės organas gali detalčiai apibrėžti visus klausimus, kurių nereglamentuoja specialieji įstatymai, kiek toks reglamentavimas nepažeidžia imperatyvių teisės aktų nuostatų bei protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principų.

Žemės ūkio bendrovių įstatymas¹²⁷ valdymo organo kompetenciją apibrėžia labai abstrakčiai – valdymo organas vadovauja gamybinei ir komercinei veiklai, tvarko kasdieninius bendrovės reikalus, samdo bendrovės veiklai reikalingus asmenis. Pažymėtina, jog valdymo organo specifika žemės ūkio bendrovėse yra ta, jog čia pirmiausia iš narių skaičiaus yra sudaroma bendrovės valdyba, o tik jei ji nesudaroma –

---

¹²⁶ MIKELĖNAS, Valentinus, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Vilnius, 2002, p. 184.

¹²⁷ Žemės ūkio bendrovių įstatymo 24 straipsnis.

bendrovės narių susirinkimas iš savo narių renka administracijos vadovą. Bet kokiu atveju, žemės ūkio bendrovės valdymo organo narys yra ir bendrovės narys.

Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas¹²⁸ numato, jog bendrovėje yra tiek valdyba, tiek bendrovės administracijos vadovas, išskyrus atvejį, kai kooperatinę bendrovę sudaro ne daugiau kaip 50 narių – tokiu atveju bendrovėje valdyba gali būti nesudaroma. Kaip ir akcinių bei uždaryjū akcinių bendrovių atveju, valdymo organas čia veikia pagal savo darbo reglamentą, todėl jo kompetencija įstatyme apibrėžta tik bendrais bruožais.

Akcinių bendrovių ir uždaryjū akcinių bendrovių valdybos posėdžio šaukimo iniciatyvos teisę turi kiekvienas valdybos narys. Valdybos posėdžiai yra protokoluojami, tačiau, kadangi Akcinių bendrovių įstatymas specialiai nereglamentuoja tokių protokolų turinio, jiems turėtų būti taikomos Civilinio kodekso normos. Valdyba savo sprendimus gali įforminti ir priimdama valdybos sprendimą, kurį turi pasirašyti visi valdybos nariai.

Žemės ūkio bendrovių įstatymo 24 straipsnio nuostatos numato, jog valdybos posėdžio šaukimo iniciatyvos teisę turi valdybos pirmininkas. Jis valdybos posėdžius privalo šaukti pagal reikalą, tačiau ne rečiau nei kas 2 mėnesius. Priešingai, nei kad buvo svarstyta analizuojant visuotinio narių susirinkimo imperatyvų šaukimą, manytina, jog ši imperatyvi įstatymo nuostata yra logiška pirmiausia dėl to, kad bendrovėje gali būti sudaroma tik valdyba, nesudarant vienasmenio valdymo organo. Tokiu atveju bendrovės valdybai priskirtini visi klausimai, susiję su kasdiene žemės ūkio bendrovės veikla, todėl yra suprantama, jog jos posėdžiai turėtų būti šaukiami ne rečiau kaip kas du mėnesius.

Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo 17 straipsnyje numatyta, jog valdybos darbo tvarką nustato jos darbo reglamentas, todėl kaip ir kokiu būdu yra šaukiami valdybos posėdžiai, iš įstatymo nėra aišku.

Tiek Žemės ūkio bendrovių įstatymo 24 straipsnio nuostatos, tiek Kooperatinių bendrovių (kooperatyvo) 17 straipsnio nuostatos nustato, jog bendrovės valdybos posėdis laikomas teisėtu, jei jame dalyvauja ne mažiau nei 2/3 išrinktų valdybos narių. Tiek žemės ūkio bendrovėse, tiek kooperatinėse bendrovėse valdyba sprendimus priima posėdyje dalyvaujančių narių balsų dauguma.

Pagal galiojančios Akcinių bendrovių įstatymo redakcijos 35 straipsnio nuostatas, valdyba gali priimti sprendimus ir jos posėdis laikomas įvykusi, jei jame dalyvauja daugiau kaip 2/3 valdybos narių, nors bendrovės steigimo dokumentai gali numatyti ir didesnę bendrovės valdybos narių skaičių, kuris yra būtinas kvorumui nustatyti. Valdybos

---

¹²⁸ Kooperatinių bendrovių įstatymo 17 straipsnis.

sprendimas laikomas priimtu, jei už jį balsuoja daugiau nei pusė posėdyje dalyvaujančių narių.

Tačiau būtina atkreipti dėmesį, jog, remiantis naujaisiu Akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymu¹²⁹, valdybos sprendimų priėmimo kvorumas lieka toks pat (t.y. posėdis laikomas įvykusi, kai jame dalyvauja daugiau kaip 2/3 valdybos narių), tačiau sprendimai bus laikomi priimtais tik tuo atveju, kai už juos balsuos daugiau kaip pusė visų išrinktų valdybos narių, o ne tik tų, kurie dalyvauja posėdyje, kaip yra dabar. Šis Akcinių bendrovių įstatymo 35 straipsnio 4 dalies pakeitimas įsigalioja nuo 2009 m. liepos 1 d.

Jei kalbėsime apie bendrovių valdymo organų sprendimų pripažinimą negaliojančiais, matyt, atsižvelgiant į tai, jog pagrindinius sprendimus bendrovės veiklos klausimais priima visuotinis narių susirinkimas, o bendrovės valdymo organai juos įgyvendina, šiuo atveju žymiai svarbiau pripažinti negaliojančiais ne valdymo organų priimtus sprendimus, o jų sudarytus sandorius, todėl teismų sprendimų, analizuojančių bei detalizuojančių bendrovės valdymo organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindus nėra tiek daug.

Bet kokių atveju, atsižvelgiant į bendrovės valdymo organų funkcijas, dažniausiai yra ginčijami sprendimai, pažeidžiantys kvorumo reikalavimus¹³⁰, balsavimo tvarką, kompetenciją¹³¹.

Apibendrinant anksčiau išdėstyta, pagrindines valdymo organo funkcijas nustato Civilinis kodeksas. Todėl atskirų rūšių juridinių asmenų veiklą reglamentuojančių įstatymų nuostatos šiuo atveju yra gan lakoniškos.

Būdinga specifika – kaip valdymo organas bendrovės valdyba dažnai veikia pagal savo darbo nuostatus, taigi jos teises, pareigas, įgaliojimai, funkcijos ir detali sprendimų priėmimo tvarka paprastai nustatomos šiuose dokumentuose.

Visuose analizuotuose juridiniuose asmenyse valdyba gali priimti sprendimus, tik kai posėdyje dalyvauja ne mažiau nei 2/3 visų valdybos narių, o Akcinių bendrovių įstatyme numatytas ir dar griežtesnis (daugiau nei 2/3 visų valdybos narių) reikalavimas. Tai lemia teisės aktuose įtvirtintas skirtingų juridinių asmenų valdybos narių skaičius: akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse valdybą sudaro ne mažiau kaip 3 valdybos nariai; žemės ūkio bendrovėse valdybos narių turi būti neporinis skaičius, nenumatant

---

¹²⁹ Akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios. 2008, Nr. 135-5241.

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje AB „Geonafta“ v. Lietuvos – Švedijos UAB „Genčių nafta“, Nr. 3K-3-69/2003.

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje V.V., I.Ž. ir kt. v. bankrutuojantis Skuodo vartotojų kooperatyvas, Nr. 3K-3-683/2002.

minimalaus jų skaičiaus; kooperatinėse bendrovėse valdybos narių negali būti mažiau nei 3. Tam, kad būtų paprasčiau priimti sprendimus, valdybose paprastai veikia nuo 3 iki 5 valdybos narių. Jei nebūtų anksčiau minėto 2/3 visų valdybos narių dalyvavimo reikalavimo, kad ji galėtų priimti sprendimus, galėtų iškilti grėsmė, jog tokie sprendimai būtų nustatomi vieno asmens nuomone.

3.3. PRIEŽIŪROS ORGANŲ KOMPETENCIJA IR SPRENDIMAI

Kaip jau minėta anksčiau, priežiūros (kontrolės) organas – tai juridinio asmens organas, kurio pagrindinė funkcija yra analizuoti ir kontroliuoti juridinio asmens valdymo organus.

Dažnu atveju priežiūros (kontrolės) organas nėra privalomas juridinio asmens organas, todėl juridiniai asmenys jo dažniausiai nesudaro.

Priežiūros (kontrolės) organą plačiau reglamentuoja tik Akcinių bendrovių įstatymas¹³². Remiantis jo nuostatomis, stebėtojų tarybą renka visuotinis akcininkų susirinkimas, jos narių negali būti mažiau kaip 3 ir daugiau kaip 15. Jos darbo tvarką nustato stebėtojų tarybos priimtas darbo reglamentas.

Išskiriami tokie toliau nurodyti veiksmai, priskirtini stebėtojų tarybos kompetencijai: a) valdybos narių rinkimas ir atšaukimas; b) bendrovės valdymo organų veiklos priežiūra; c) atsiliepimų ir pasiūlymų visuotiniam akcininkų susirinkimui teikimas; d) siūlymų atšaukti bendrovės valdymo organų sprendimus, kurie prieštarauja teisės aktams, bendrovės steigimo dokumentui ar visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimams, pateikimas. Tai nėra galutinis stebėtojų tarybos kompetencijai priskirtų klausimų sąrašas.

Stebėtojų tarybos posėdžių šaukimo iniciatyvos teisę turi stebėtojų tarybos pirmininkas bei ne mažiau kaip 1/3 stebėtojų tarybos narių.

Posėdžiai laikomi įvykę, kai juose dalyvauja daugiau kaip pusė stebėtojų tarybos narių, nutarimai laikomi priimtais, kai už juos gauta daugiau balsų negu prieš. Bendrovės įstatatai gali numatyti ir didesnę balsų daugumą.

Sprendimas dėl valdybos nario atšaukimo gali būti priimtas tik kvalifikuota, ne mažesne kaip 2/3 posėdyje dalyvaujančių stebėtojų tarybos narių balsų dauguma.

Atsižvelgiant į tai, jog kontrolės organo sudarymą numato tik vienas iš analizuojamų specialiųjų įstatymų bei į ypač specifines šio bendrovės organo funkcijas, kuriomis neretai neįmanoma sukelti neigiamų pasekmių bendrovei ar jos nariams,

---

¹³² Akcinių bendrovių įstatymo 31-32 straipsniai.

analizuojant teismų praktiką neteko susidurti su atveju, kai būtų ginčijamas bendrovės priežiūros organo sprendimas.

4. BENDROVĖS ORGANŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS PROCEDŪRA IR PASEKMĖS

Kaip minėta ankstesnėse šio darbo dalyse, bet kuris bendrovės organo sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu, jei:

- a) prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms;
- b) prieštarauja bendrovės steigimo dokumentams;
- c) prieštarauja protingumo bei sąžiningumo principams bei
- d) pažeidžia kreditorių teisės bei interesus.

Sprendimai negaliojančiais gali būti pripažinti teismo sprendimu. Civilinio kodekso 2.82 straipsnyje numatytas subjektų, kurie gali kreiptis į teismą dėl sprendimų pripažinimo negaliojančiais, sąrašas. Remiantis anksčiau minėtu Civilinio kodekso straipsniu, ieškinį dėl juridinio asmens organo sprendimo pripažinimo negaliojančiu gali pareikšti bet kuris juridinio asmens organas, dalyvis ar kreditorius, o taip pat ir kiti įstatymuose ir teisės aktuose numatyti asmenys. Pažymėtina, jog vadovaujantis teisėtų lūkesčių bei teisinio apibrėžtumo principų nuostatomis, į teismą gali kreiptis tik tie asmenys, kurie ginčijamo sprendimo priėmimo metu buvo juridinio asmens dalyviais, organų nariais ar kreditoriais, ir, atvirkščiai, teisminis procesas negali būti pradėtas prieš asmenis, kurie ginčijamo sprendimo priėmimo metu juridinio asmens dalyviu ar organo nariu nebuvo.

Civilinio kodekso 2.82 straipsnis ieškiniams dėl juridinių asmenų organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais numato sutrumpintą trijų mėnesių ieškinio senaties terminą, jei specialiuosiuose įstatymuose ar kituose teisės aktuose nenumatyta kitaip. Šiomis nuostatomis dėl ieškinio senaties turi būti vadovaujama, siekiant nuginčyti žemės ūkio bendrovės ar kooperatinės bendrovės organų sprendimus.

Tuo tarpu specialusis Akcinių bendrovių įstatymas numato 30 dienų sutrumpintą ieškinio senaties terminą, kuris pradėdamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai užginčyti sprendimą siekiantis asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie ginčijamą sprendimą¹³³. Toks trumpas laiko tarpas bendrovės organo sprendimui užginčyti grindžiamas keliais pagrindais: pirma, tokiu terminu siekiama užtikrinti bendrovės veiklos stabilumą, antra, atsižvelgiant į tai, jog bendrovės organų sprendimus gali ginčyti bendrovės organai, dalyviai ar kreditoriai, t.y. asmenys, glaudžiai susiję su bendrove, preziumuotina, jog jie turi žinoti apie bendrovėje priimamus sprendimus¹³⁴. Tai, kada ginčijantis sprendimą

¹³³ Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnis.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje V.S. v. UAB „Skudo riešutas“, Nr. 3K-3-308/2003.

asmuo iš tiesų sužino arba turi sužinoti apie ginčijamą sprendimą, yra fakto klausimas, kuris turi būti nagrinėjamas kiekvienu konkrečiu atveju. Nepaisant to, laikytina, jog bendrovės akcininkas, kuriam buvo tinkamai pranešta apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą, siekiantis nuginkčyti tokio susirinkimo priimtą sprendimą, sužinojo ar turėjo apie tokį sprendimą sužinoti jo priėmimo momentu.

Siekiant išsiaiškinti, kokios pasekmės kyla iš to, kad teisme negaliojančiu yra pripažįstamas bendrovės organo sprendimas, būtina panagrinėti du aspektus: pirma, ar organo priimtas sprendimas buvo aktualus tik vidinei bendrovės veiklai; antra, jei nuginkčytas sprendimas įtakojo santykius su trečiosiomis šalimis, svarbu išsiaiškinti, sprendimas jau yra įgyvendintas ar dar ne.

Jei sprendimas yra svarbus tik vykdant vidines juridinio asmens valdymo organo funkcijas, pavyzdžiui, nuginkčijamas bendrovės valdybos sprendimas, kuriuo ji tam tikrą informaciją paskelbė komercine (gamybine) paslaptimi, sprendimo pripažinimas negaliojančiu nesukelia jokių teisinių pasekmių išskyrus tai, jog atstatoma iki sprendimo priėmimo buvusi situacija.

Tokios pat pasekmės atsiranda ir tuo atveju, kai nuginkčytas sprendimas įtakojo santykius su trečiosiomis šalimis, tačiau toks sprendimas dar nebuvo įgyvendintas.

Tuo tarpu, jei sprendimas koku nors būdu įtakojo bendrovės santykius su trečiosiomis šalimis ir jis jau yra įgyvendintas (pavyzdžiui, sudaryta sutartis), dėl tokios sutarties galiojimo ir pasekmių turi būti sprendžiama remiantis Civilinio kodekso 2.83 – 2.85 straipsnių nuostatomis¹³⁵, kuriose analizuojamas sandorių, sudarytų pažeidžiant juridinio asmens organų kompetenciją, reglamentavimas.

Toks požiūris laikytinas tinkamu, kadangi bet koku atveju sandorius bendrovės vardu, remiantis skirtingų bendrovės organų sprendimais, sudaro bendrovės valdymo organas.

Pažymėtina, jog, remiantis Civilinio kodekso 2.83 straipsnio nuostatomis, sandoriai, kuriuos sudarė privačiojo juridinio asmens valdymo organai, pažeisdami savo kompetenciją, sukelia prievoles juridiniam asmeniui. Šis straipsnis buvo priimtas atsižvelgiant į 1968 m. kovo 9 d. Pirmosios Tarybos direktyvos dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių, apibrėžtų Sutarties 58-ojo straipsnio antrojoje pastraipoje, dėl jų narių ir kitų interesų apsaugos, siekdamas suvienodinti tokias

---

¹³⁵ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys. Justitia, Vilnius, 2002, p. 186.

apsaugos priemonės visoje Bendrijoje, koordinavimo Nr. 68/151/EEB¹³⁶, nuostatas. Šia nuostata pagrindžiama, jog Lietuvoje *ultra vires* doktrina nėra taikoma.

Tačiau Civilinio kodekso 2.83 straipsnyje yra numatytos dvi išimtys.

Pirmoji teigia, jog juridinio asmens valdymo organo *ultra vires* sudarytas sandoris nesukelia juridiniam asmeniui prievolių, jei įrodoma, kad sudarydamas sandorį trečiasis asmuo žinojo ar negalėjo nežinoti, jog sandorį sudaro tokios teisės neturintis valdymo organas. Sistemiskai aiškinant šį straipsnį kartu su Civilinio kodekso 2.85 straipsnio nuostatomis, manytina, jog, įrodinėjant trečiojo asmens nesąžiningumą, nepakanka įrodyti, jog juridinio asmens valdymo organų kompetencija buvo tinkamai išviešinta juridinių asmenų registre, tinkamai įregistravus tokio juridinio asmens steigimo dokumentus, ir, kad būdamas atidus ir rūpestingas, trečiasis asmuo galėjo šį faktą patikrinti juridinių asmenų registro duomenų bazėje. Kadangi sąžiningumas preziumuojamas, trečiojo asmens nesąžiningumą turi įrodyti asmuo, kuris ginčija sudaryto sandorio teisėtumą¹³⁷.

Antroji išimtis numato, jog valdymo organo *ultra vires* sudarytas sandoris taip pat nesukelia prievolių juridiniam asmeniui, jei tokio juridinio asmens steigimo dokumentuose nustatytas kiekybinis atstovavimas ir jis yra tinkamai įregistruotas juridinių asmenų registre, o ginčijamas sandoris sudarytas tik vieno asmens. Kiekybinis atstovavimas – tai toks juridinio asmens atstovavimo būdas, kai juridinį asmenį atstovauja keli asmenys kartu. Remiantis Akcinių bendrovių įstatymo nuostatomis¹³⁸, bendrovės kiekybiniame atstovavime gali dalyvauti tik keli juridinio asmens organų nariai, vienas iš kurių būtinai turi būti bendrovės vadovas.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog asmuo, sudaręs sandorį viršydamas savo kompetenciją, atsakys už juridinio asmens prievoles subsidiariai – reikalavimus valdymo organo nariui tretysis asmuo galės pareikšti, tačiau tik tuo atveju, jei tokie reikalavimai jau buvo pareikšti juridiniam asmeniui, tačiau jis jų nepatenkino¹³⁹.

Atsižvelgiant į tai, kad esminė bendrovės valdymo organo pareiga – vykdyti bendrovės veiklą, o tame tarpe – ir įgyvendinti kitų bendrovės organų priimamus sprendimus, pažymėtina, jog paprastai yra siekiama nuginčyti ne bendrovės valdymo organo priimtą sprendimą, o jo įgyvendintą kito bendrovės organo sprendimo rezultata,

---

¹³⁶ 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Tarybos direktyva Nr. 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių, apibrėžtų Sutarties 58-ojo straipsnio antrojoje pastraipoje, dėl jų narių ir kitų interesų apsaugos, siekdamas suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, koordinavimo. OL 1968 L 065.

¹³⁷ MIKELĖNAS, Valentinas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. I knyga. Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2001, p. 189.

¹³⁸ Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio nuostata.

¹³⁹ Civilinio kodekso 2.83 straipsnis.

pavyzdžiui, bendrovės vardu sudarytą sandorį. Tokiu atveju yra ginčijamas pats sandoris, o organo priimto sprendimo ginčijimas gali būti viena iš sandorio nugincijimo įrodinėjimo priemonių. Todėl kreditoriai, be siekio pripažinti priimtą juridinio asmens organo sprendimą negaliojančiu, kartu naudojasi ir kitomis kreditorių teisių gynimo priemonėmis, gali pareikšti teisme *Actio Pauliana* ieškinį.

IŠVADOS

1. Nors Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas tiesiogiai numato tris pagrindus, kuriems esant juridinio asmens organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais (prieštaravimas imperatyvioms įstatymo normoms, juridinio asmens steigimo dokumentams bei protingumo ar sąžiningumo principams), sistemiškai aiškinant kodekso normas bei atsižvelgiant į subjektus, kurie gali teisme pareikšti ieškinį dėl organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais, darytina išvada, jog egzistuoja ir ketvirtasis pagrindas, kuriam esant juridinio asmens organų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais. Tai - kreditoriaus teisių ir interesų pažeidimas.
2. Siekiant išvengti teisinio netikslumo, būtina suvienodinti juridinio asmens organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindų formuluotėse, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse bei specialiuosiuose, atskiras juridinių asmenų formas, reglamentuojančiuose įstatymuose vartojamas teisinės sąvokas. Ypatingas dėmesys turėtų būti atkreiptas į steigimo dokumentų sąvoką, kurios formuluotė iš esmės skiriasi Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse bei bendrovės specifiškai reglamentuojančiuose įstatymuose.

Manytina, jog juridinio asmens įstatų sąvoką reiktų išskirti iš steigimo dokumentų sąvokos į atskirą institutą ir pavadinti juos, pavyzdžiui, dokumentu, kuriuo vadovaujama juridinio asmens veikloje, bei atitinkamai pakoreguoti Civilinio kodekso bei specialiųjų įstatymų normas.

Apibrėžus steigimo dokumentus bei įstatus anksčiau nurodytu būdu, vienas iš juridinio asmens organo sprendimų pripažinimo negaliojančiais pagrindų (prieštaravimo juridinio asmens steigimo dokumentams pagrindas) turėtų referuoti ne į juridinio asmens steigimo dokumentus, o į dokumentą, kuriuo juridinis asmuo vadovaujasi savo veikloje – įstatus, ir tik tokiu atveju, kai jų nėra – steigimo dokumentus (steigimo sutartį ar aktą).

3. Nors darbe nagrinėtų bendrovių tipų dalyvių susirinkimai yra privalomi šių bendrovių organai, tiek akcinės, tiek uždarnosios akcinės bendrovės, tiek kooperatinės ar žemės ūkio bendrovės savo esme yra panašios, jų dalyvių

susirinkimo sprendimų priėmimo tvarka visgi skiriasi, todėl kartais tiesiog neįmanoma taikyti įstatymo analogijos, nors specialiaisiais konkrečios formos bendrovę reglamentuojančiais įstatymais tam tikri klausimai ir lieka nereguliuoti. Atsižvelgiant į tai, jog kai kuriems naujai priimamiems įstatymams, kurie reglamentuoja tos pačios teisinės formos juridinius asmenis (pavyzdžiui, Europos kooperatinių bendrovių įstatymui) turėtų būti *mutatis mutandis* taikomos kelių skirtingus bendrovių tipus reglamentuojančios įstatymų (pavyzdžiui, Akcinių bendrovių bei Kooperatinių bendrovių įstatymų) nuostatos bei į teisinio paprastumo siekiamybę, tiek, kiek tai neliečia specifinių skirtingų bendrovių tipų teisių ir pareigų, būtina suvienodinti įvairių tipų bendroves reglamentuojančių įstatymų nuostatas.

4. Išanalizavus Lietuvos Respublikos teismų sprendimus, darytina išvada, jog visuotiniai dalyvių susirinkimai gali būti pripažįstami negaliojančiais, jei: a) yra pažeistos imperatyvios teisės aktuose ar bendrovės steigimo dokumentuose nurodytos normos, reglamentuojančios susirinkimo sušaukimo iniciavimą, sušaukimą ir jo nutarimų priėmimą; b) toks nutarimas pažeidė ginčijančio asmens ar viešąjį interesą; c) ginčijantis sprendimą asmuo būtų turėjęs įtakos kitokio, nei kad šiuo metu priimtas, sprendimo priėmimui; bei d) priimto sprendimo pasekmių negalima panaikinti jokių kitu būdu, tik kaip panaikinant priimtą visuotinio dalyvių susirinkimo sprendimą. Labai svarbus teisėtų visuotinio dalyvių susirinkimo sprendimų priėmimui aspektas – jo tinkamas sušaukimas. Visuotinis dalyvių susirinkimas turi būti šaukiamas taip, kad imperatyviose įstatymo normose ar bendrovės įstatuose nustatyta pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą tvarka iš tikro būtų racionaliai įgyvendinta ir sudarytų realias galimybes visiems akcininkams nevaržomai, operatyviai ir be neprotingų papildomų pastangų gauti informaciją apie šaukiamą susirinkimą. Konstatuotina, jog sušaukimo tvarka laikytina įgyvendinta tinkamai, kai įstatuose numatyta tvarka yra racionali, apie susirinkimą akcininkui buvo pranešta įstatuose numatyta ir bendrovėje nusistovėjusia tvarka, jei buvo pasirinktas vienas iš alternatyviai numatytų, tačiau praktikoje anksčiau nenaudotų pranešimo būdų, atsakingas asmuo iš anksto apie tai akcininkams pranešė.
5. Bendrovių valdymo organų teisės ir pareigos paprastai nustatomos tokio organo darbo reglamente. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad esminė bendrovės valdymo organo

pareiga – vykdyti bendrovės veiklą, o tame tarpe – ir įgyvendinti kitų bendrovės organų priimamus sprendimus, paprastai yra siekiama nuginčyti ne bendrovės valdymo organo priimtą sprendimą, o jo įgyvendintą kito bendrovės organo sprendimo rezultata, pavyzdžiui, bendrovės vardu sudarytą sandorį.

NAUDOTOS LITERATŪROS ŠARAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto. OL 2001 L 294.
2. 2003 m. liepos 22 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1435/2003 dėl Europos kooperatinės bendrovės (SCE) statuto. OL 2003 L 207.
3. 1968 m. kovo 9 d. Tarybos Pirmoji direktyva Nr. 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių, apibrėžtų Sutarties 58-ojo straipsnio antroje pastraipoje, dėl jų narių ir kitų interesų apsaugos, siekdamas suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, koordinavimo. OL 1968 L 065.
4. 1976 m. gruodžio 13 d. EB Tarybos Antroji direktyva dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą koordinavimo Nr. 77/91/EEC (su vėlesniais papildymais ir pataisymais). OL 1977 L 026.
5. 1989 m. gruodžio 21 d. EB Tarybos Dvyliktoji direktyva Nr. 89/667/EEC dėl vienanarių uždarytų akcinių bendrovių. OL 1989 L 395.
6. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
7. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.
8. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914; 2003, Nr. 123-5574.
9. Akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios. 2008, Nr. 135-5241.
10. Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 1991, Nr. 13-328; 2001, Nr. 45-1574.
11. Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas. Valstybės žinios. 1993, Nr. 20-488; 2002, Nr. 57-2296.
12. Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710.

13. Lietuvos Respublikos Europos kooperatinių bendrovių įstatymas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 73-2764.

Specialioji literatūra:

14. ABRAMAVIČIUS, Armanas; MIKELĖNAS, Valentinas. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. VI Teisinės informacijos centras, Vilnius, 1998.
15. AMBRASIENĖ, Dangutė, et al. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius, 2006.
16. BARANAUSKAS, Egidijus, et al. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2008.
17. DAVIES, Paul L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. London, Sweet & Maxwell, 2003.
18. DINE, Janet. *Company Law*. Palgrave Macmillian, 2005.
19. DORRESTEIJN, Adriaan, et al. *European Corporate Law*. Boston, 1994.
20. EDWARDS, Vanessa. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Eugrimas, Vilnius, 2002.
21. GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. VI Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2007.
22. JUNGSMANN, Carsten. The Effectiveness of Corporate Governance in One-Tier and Two-Tier Board Systems. Evidence from the UK and Germany. In *European Company and Financial Law Review*. 2006, Volume 3, Issue 4 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://www.reference-global.com/doi/pdfplus/10.1515/ECFR.2006.019>>.
23. MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Justitia, Vilnius, 2002.
24. MIKELĖNAS, Valentinas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. I knyga. Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2001.
25. MIKELĖNAS, Valentinas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Justitia, Vilnius, 2002.
26. MIKELĖNAS, Valentinas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. VI knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas*. Justitia, Vilnius, 2003.
27. PACEVIČIUS, Žygimantas. Administracijos vadovo atsakomybė už bendrovei padarytą žalą. *Juristas*, 2004, Nr. 4.
28. VAIŠVILA, Alfonsas. *Teisės teorija*. Justitia, 2000.
29. WAINMAN, David. *Company Structures*. London, Sweet & Maxwell, 1995.

Praktinė medžiaga:

30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje *D.K. v. A.K.*, Nr. 3K-3-432/2008.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *L.B. v. akcinė draudimo bendrovė (duomenys neskelbtini) ir akcinė bendrovė bankas (duomenys neskelbtini)*, Nr. 3K-3-880/2002.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Litimpeks bankas“ v. UAB „Pajūrio paslaptys“ ir kt.*, Nr. 3K-3-710/2002.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 20 d. nutartį civilinėje byloje *UAB „Automašinių verslo centras“ v. UAB „Baltijos realizacijos centras“*, Nr. 3K-3-473/2004.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Domus altera“ v. BUAB „Profesjungų autoūkis“, Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, likviduojamas Specialusis fondas veikiančioms ir besisteigiančioms profesinėms sąjungoms remti*, Nr. 3K-3-287/2008.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje *R.B. v. UAB „Vilta“, V.O., V.V., D.V., L.S.*, Nr. 3K-3-631/2008.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje *AB FM „Finasta“, G.B. v. AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“, AB „Lisco Baltic Service“, AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“*, Nr. 3K-3-1322/2002.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“*, Nr. 3K-3-878/2002.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir S. J.*, Nr. 3K-3-383/2000.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje *A.K. v. UAB „Actual city media“*, Nr. 3K-3-73/2006.

40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje *V.S. ir D.S. v. AB „Stumbras“*, Nr. 3K-3-856/2001.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje *D.Š. v. UAB „Kamineras“*, Nr. 3K-3-114/2006.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje *A.K. v. UAB „Viržinta“*, Nr. 3K-3-1128/2003.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *J.K. v. UAB „Vilties vaistinė“*, Nr. 3K-3-171/2008.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje *D.Š. v. UAB „Kaminera“*, Nr. 3K-3-96/2006.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje *A.K. bei UAB „Kriptonika“ v. I.D., A.D., V.P., UAB „Ashburn International“ bei UAB „Penki kontinentai“*, Nr. 3K-3-135/2008.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje *G.P. v. Lietuvos ir Italijos UAB „Lavestina“*, Nr. 3K-3-486/2006.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *Z.V. v. UAB „Parex lizingas“, R.B., B.S.*, Nr. 3K-3-644/2006.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *V.S. v. UAB „Skuodo riešutas“*, Nr. 3K-3-308/2003.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Geonafta“ v. Lietuvos – Švedijos UAB „Genčių nafta“*, Nr. 3K-3-69/2003.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V.V., I.Ž. ir kt. v. bankrutuojantis Skuodo vartotojų kooperatyvas*, Nr. 3K-3-683/2002.

Travaux préparatoires:

51. *Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 16 d.] Prieiga per Internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=218400&p_query=&p_tr2=>>.
52. Advokatų kontora „Miškinis, Kvainauskas ir partneriai“. *Bendrovių valdymo sistema, valdymo modelio pasirinkimas ir funkcionavimo ypatumai: studija* [interaktyvus], 2006, p. 15. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per Internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/UM_STUDIJA_06-12-14.doc>.
53. *OECD Principles of Corporate Governance*. OECD, 2004, p. 11.
54. BABIC & PARTNERS Law Firm. *One-Tier Corporate Governance System Introduced in Croatian Legal System* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.legal500.com/c/croatia/developments/3566>>.
55. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009-03-18]. Prieiga per Internetą: <<http://www.autoinfo.lt/webdic/>>.

SANTRAUKA

BENDROVĖS ORGANO SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS IR NEGALIOJIMAS

Lietuvos Respublikoje bendrovių veikla yra organizuojama pagal mišrią valdymo organų sistemą. Bendrovėse bet kokių atveju visada veikia dalyvių susirinkimas ir bent vienas iš valdymo organų – bendrovės vadovas arba valdyba. Tuo tarpu priežiūros organas pagal Lietuvoje galiojančius teisės aktus – dispozityvus bendrovės organas, praktikoje sutinkamas gana retai.

Bendrovių organai, vykdydami savo veiklą, priima sprendimus. Išanalizavus bendrovės reglamentuojančių teisės aktų nuostatas bei Lietuvos Respublikos teismų sprendimus, darytina išvada, jog bendrovės organų priimti sprendimai bus laikomi teisėtais, jei: 1) nepažeis imperatyvių teisės aktuose ar bendrovės steigimo dokumentuose nurodytų normų, reglamentuojančių susirinkimo ar posėdžio sušaukimo iniciavimą, sušaukimą ir jo nutarimų priėmimą; bei 2) priimtas nutarimas nepažeis konkrečių asmenų teisių ar viešojo intereso.

Civilinio kodekso 2.82 straipsnio ketvirtoji dalis numato pagrindus, kuriems esant juridinio asmens organų sprendimai teismo gali būti pripažinti negaliojančiais. Tokiais pagrindais laikomi: 1) sprendimo turinio prieštaravimas imperatyvioms įstatymo normoms; 2) sprendimo turinio prieštaravimas juridinio asmens steigimo dokumentams; 3) sprendimo turinio ar jo priėmimo procedūros prieštaravimas protingumo ar sąžiningumo principams; bei 4) kreditoriaus teisių ir interesų pažeidimas. Pažymėtina, jog priimtas sprendimas gali būti panaikintas tik tuo atveju, jei jo pasekmių negalima panaikinti jokių kitu racionalių būdų.

Į teismą dėl bendrovės organų sprendimų nuginčijimo gali kreiptis apibrėžtas subjektų ratas, tokiam ieškiniui nustatomas sutrumpintas ieškinio senaties terminas.

SUMMARY

COMPANY BODIES DECISIONS: ADOPTION AND INVALIDITY

Activity of the Companies is organized under mixed system of corporate governance in the Republic of Lithuania. In the Company in any case the General Meeting and at least one of the governing bodies - the Manager or the Board – are constituted. Meanwhile, the Supervisory Board under the existing laws is kept as an optional body of the company and is rather rare in practice.

The bodies of the company, carrying out their activities, take various decisions. The analysis of provisions on company law and the decisions of the courts of the Republic of Lithuania showed that the decisions of the bodies shall be considered valid if: 1) they shall not violate the mandatory rules indicated in legal acts or company's founding documents, related to initiation and convening of the meeting and adoption of its decisions; 2) the decision shall not prejudice the rights of any person or the public interest.

Article 2.82 of the Civil Code of the Republic of Lithuania provides bases under which the decisions of the bodies of the company may be invalidated under the court decisions, if they: 1) contravene the imperative provisions of the law; 2) contravene founding documents of a legal person; 3) contravene principles of reasonableness and good faith; and 4) violate rights and interests of the creditor. It should be noted that the decision may be revoked only if its consequences can not be removed at any other rational way.

Such action in the court can be taken only by indicated subjects, shortened period of limitation is determined for such a claim.